

**SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATININ OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ
VE BUNA İLİŞKİN BİR UYGULAMA**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı**

Ahmet ADALI

Danışman: Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ

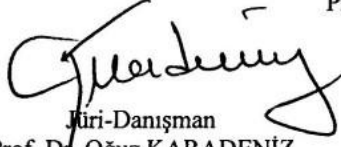
**Temmuz 2018
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

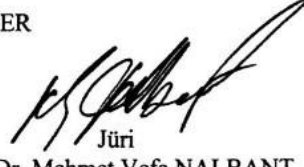
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bilim Dalı öğrencisi Ahmet ADALI tarafından Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ yönetiminde hazırlanan “Sosyal Güvenlik Mevzuatının Okunabilirlik Düzeyi ve Buna İlişkin Bir Uygulama” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 16/07/2018 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Prof. Dr. Ali Nazım SÖZER

Jüri-Danışman
Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ

Jüri
Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun
25/07/2018 tarih ve ...31/06 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza
Ahmet ADALI

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Sosyal Güvenlik Mevzuatının karmaşıklık ve okunabilirlik düzeyinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın hukuki metinlerin karmaşıklık ve okunabilirlik düzeylerinin düzenlenmesinde katkıda bulunacak yeni çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

Çalışmanın özgün bir konu olarak ortaya konmasında ve çalışma sürecinin her aşamasında yol gösteren değerli danışman hocam Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ' e çok teşekkür ederim. Ayrıca sonsuz desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, tecrübesine ve bilgisine her zaman saygı duyduğum hayat arkadaşım kıymetli eşim Esra AYTAÇ ADALI'ya ve bitmeyen sabrıyla bana sürekli moral ve destek veren hayatımın her döneminde olduğu gibi bu dönemde de yanımda olan biricik anneciğim Gülsen ADALI'ya, yetişmemde her türlü imkanı özveriyle sunan ağabeyim Enver ADALI'ya ve maneviyatını her zaman yakından hissettiğim rahmetli babam Abidin ADALI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

SOSYAL GÜVELİK MEVZUATININ OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ VE BUNA İLİŞKİN BİR UYGULAMA

Adalı, Ahmet

Yüksek Lisans Tezi

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler ABD

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ

Temmuz 2018 , 83 Sayfa

Okunabilirlik, bir metnin kolay anlaşılabilir olup olmadığına dair bir kavramdır. Bir metnin okunabilirliği, farklı yaklaşımlarla ölçülebilmekte ve okunabilirlik puanı ve düzeyi adları altında o metne ilişkin nicel veriler sağlanabilmektedir. Bu süreçte metnin hece, kelime ve cümle özellikleri dikkate alınmaktadır. Son zamanlarda literatürde okunabilirlik ile ilgili çalışmaların sayısında artış gözlenmektedir. Bunun sebebi, bir metnin okuyucu tarafından kolay bir şekilde anlama durumunu belirleyen en önemli faktörlerden birinin okunabilirlik olduğunun farkına varılmasıdır.

Literatürde sosyal sigortalar mevzuatının karmaşıklık düzeyini evrensel düzeyde ölçebilen ve belirleyen genel kabul gören bir karmaşıklık indeksi bulunmamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada sosyal sigortalar mevzuatının karmaşıklık düzeyi; mevzuat metinlerinin sık sık değişmesi, mevzuat metinlerinin sayısı ve uzunluğu, mevzuattaki fıkra ve bent kelimelerinin fazlalığı, mevzuat içerisindeki uzun ve karmaşık cümleler ve son olarak da mevzuat dilindeki yabancı ve teknik terimlerin fazlalığı gibi somut göstergelerle ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu belirleme esnasında okunabilirlik formüllerinden olan ve Türkçe için Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilen okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Kanun, yönetmelik ve tebliğ olmak üzere toplamda 72 adet mevzuat metninin okunabilirlik düzeyleri, her iki formüle göre de ayrı ayrı hesaplanmış ve “çok zor” çoğunlukta olmak üzere “zor” ve “çok zor” metinler oldukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, Okunabilirlik Formülleri, Karmaşıklık, Sosyal Güvenlik

ABSTRACT**READABILITY LEVEL OF SOCIAL SECURITY LEGISLATION AND AN APPLICATION**

Adalı, Ahmet

Master's Thesis

LabourEconomicsandIndustrialRelationsDepartment

LabourEconomicsandIndustrialRelationsProgramme

Advisor of Thesis: Oğuz KARADENİZ, Prof. Dr.

July 2018, 83 Pages

Readability is the concept related with understandable of the text. Readability of a text is measured in different ways and quantitative data, named readability score and readability level, of a text may be acquired. The characteristics of syllable, word and sentence are considered during the computation of these quantitative data. Recently it is seen that the number of the studies related with readability has increased in the literature. Because it is noticed that readability is one of the important factors that determine the state of understanding of a text easily by the reader.

There is no generally accepted complexity index that can measure and determine the level of complexity of social insurance legislation at universal level in the literature. In this study efforts have been devoted to present the complexity level of the social insurance legislation with concrete indicators such as the frequent change of legislation, the number and length of legislation, the excess of subsections in the legislation, the long and complicated sentences in the legislation and finally the excess of foreign and technical terms in the legislation language. During the presentation the readability formulas which were developed for Turkish by Ateşman (1997) and Çetinkaya-Uzun (2010) have been used. According to the result of the analysis it has been determined that the readability levels of 72 legislation texts including the laws, regulations and communiqués are "hard" and "very difficult" with the most of them are "very difficult"

Keywords: Readability, Readability Formulas, Complexity, Social Security

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM TÜRK HUKUK DÜZENİNİN KAYNAKLARI

1.1	“Hukuk” ve “Mevzuat” Kavramları.....	3
1.2	Hukukun Kaynakları	4
1.2.1	Asli Kaynaklar	4
1.2.1.1	Yazılı Kaynaklar	5
1.2.1.1.1	Anayasa	6
1.2.1.1.2	Uluslararası Andlaşmalar	6
1.2.1.1.3	Kanun	7
1.2.1.1.4	Kanun Hükmünde Kararname.....	8
1.2.1.1.5	Tüzük.....	9
1.2.1.1.6	Yönetmelik	9
1.2.1.1.7	Adsız Düzenleyici İşlemler	9
1.2.1.2	Yazılı Olmayan Kaynaklar.....	9
1.2.2	Yardımcı Kaynaklar	10
1.2.2.1.1	Doktrin.....	10
1.2.2.1.2	İçtihat.....	10
1.3	Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri	11

İKİNCİ BÖLÜM SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI VE MEVZUATIN KARMAŞIKLIĞI

2.1	Sosyal Güvenlik Kavramı	13
2.2	Sosyal Riskler	14
2.3	Sosyal Güvenliğin Kapsamı.....	14
2.4	Çağdaş Sosyal Güvenlik Teknikleri.....	15
2.5	Sosyal Güvenliğin Finansmanı	15
2.5.1	Finasman Kaynakları	16
2.5.2	Finansman Yöntemleri	17
2.6	Sosyal Güvenlik Reformu Süreci ve Reformun Mevzuat Üzerindeki Etkisi..	17
2.7	Sosyal Güvenlik Mevzuatının Karmaşıklığı	19
2.7.1	Karmaşıklık Göstergeleri	22
2.7.1.1	Mevzuat Metinlerinin Sık Sık Değişmesi	22

	vii
2.7.1.2	Mevzuat Metinlerinin Sayısı ve Uzunluğu24
2.7.1.3	Mevzuat İçerisindeki Fıkra ve Bent Kelimelerinin Fazlalığı.....26
2.7.1.4	Mevzuat İçerisindeki Uzun ve Karmaşık Cümleler.....28
2.7.1.5	Mevzuat Dilinde Yabancı ve Teknik Terimlerin Fazlalığı31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATININ OKUNABİLİRLİĞİ

3.1	Okunabilirlik Kavramı33
3.1.1	Okunabilirliğe İlişkin Literatür Taraması37
3.1.2	Okunabilirliği Belirleme Yöntemleri40
3.1.3	Okunabilirlik Formülleri42
3.1.3.1	Dale-Chall Okunabilirlik Formülü.....44
3.1.3.2	Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülü45
3.1.3.3	Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Formülü46
3.1.3.4	SMOG Okunabilirlik Formülü.....47
3.1.3.5	Gunning-Fog Göstergesi48
3.1.3.6	Fry Okunabilirlik Grafiği49
3.1.3.7	Ateşman Okunabilirlik Formülü51
3.1.3.8	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü52
3.2	Sosyal Güvenlik Mevzuatının Okunabilirlik Analizi.....53
SONUÇ VE ÖNERİLER67	
KAYNAKLAR70	
ÖZ GEÇMİŞ75	

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.	Hukukun Temel Kaynakları	4
Şekil 2.	Normlar Hiyerarşisi	5
Şekil 3.	Kanunların Oluşum Süreci	8
Şekil 4.	Fry Okunabilirlik Grafiği	50

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Sosyal Güvenlik Mevzuatının Normlar Hiyerarşisi Kapsamında Dağılımı	12
Tablo 2.	5510 Sayılı Kanunun Değişiklik Tablosu	23
Tablo 3.	5510 Sayılı Kanunun Değişimi	24
Tablo 4.	Reform Öncesi ve Sonrasında Sosyal Güvenlik Mevzuatı	25
Tablo 5.	Reform Öncesi ve Sonrası Fıkra ve Bent Kelime Sayıları	27
Tablo 6.	5510 Sayılı Kanunun 102. Maddesinin Atıf Tablosu	31
Tablo 7.	Okunaklılık, Anlaşılabilirlik ve Okunabilirlik Kavramlarının İçeriği	36
Tablo 8.	Çıkartmalı Anlaşılabilirlik Düzeyleri	41
Tablo 9.	Okunabilirlik Formüllerinin Özeti	43
Tablo 10.	Dale Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri	45
Tablo 11.	FRE Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri ve Yorumları	46
Tablo 12.	SMOG Okunabilirlik Dönüşüm Tablosu	48
Tablo 13.	Türkçe İçin Belirlenmiş Ortalama Kelime ve Cümle Sayıları	51
Tablo 14.	Ateşman Formülü için Okunabilirlik Düzeyleri	52
Tablo 15.	Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü için Okunabilirlik Düzeyleri	53
Tablo 16.	5510 ve 5502 Sayılı Kanunlara İlişkin Niceliksel Değerler	54
Tablo 17.	Sosyal Güvenlik Mevzuatında Reform Öncesi ve Sonrası Kanunların Okunabilirlik Düzeyleri	56
Tablo 18.	Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri	57
Tablo 19.	Sosyal Güvenlik Mevzuatında Tebliğlerin Okunabilirlik Düzeyleri	63

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

AYM	Anayasa Mahkemesi
BAĞ-KUR	Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
FK	Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Formülü
FRE	Flesch Okuma Kolaylığı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KMS	Kamu Mevzuat Sistemi
RG	Resmi Gazete
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi

GİRİŞ

Sosyal güvenlik, bir bireyin doğumundan ölümüne kadar ilişkili olduğu önemli bir kavramdır. Şöyle ki bir bebeğin doğumu, sosyal güvenliğin sağladığı imkanlarla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca bireyin hayatının her aşamasındaki hastalıklarının iyileşmesi, tedavisi ve çalışamayıp gelir elde edemediği bu dönemdeki hayat idamesi yine sosyal güvenlik sistemi sayesinde sağlanmaktadır. Ülkemizde 2008 yılına kadar farklı kurumlar tarafından yürütülen sosyal güvenlik uygulamaları, sosyal güvenlik reformu ile Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) olarak tek çatı ve tek Kanun (5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu) altında yürütülmektedir. Böylece kanunun kapsamı oldukça genişlemiştir ve kanunda yer alan bazı düzenlemeler, ilk kez uygulanmaya başlanmıştır. Bu sebeple kanunda yer alan hususların daha da açıklayıcı olması ve yoruma açık alanların netleştirilmesi için tebliğ, yönetmelik, genelge gibi diğer düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Bu düzenlemeler ile birlikte mevzuat, okuyucusu için karmaşık bir hale gelmiş ve mevzuat metinlerinin okunabilirliği de güçleşmiştir.

Sosyal güvenlik mevzuatı, her vatandaşın rahatlıkla okuyup anlayabileceği şekilde açık ve anlaşılır bir düzeyde olmalıdır. Ancak sosyal güvenlik mevzuatının okunmasında ve anlaşılmasında güçlük çekildiği ve karmaşık bir hal aldığı gözlemlenmektedir. Literatürde sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklık düzeyini ölçen genel kabul görmüş bir indeks veya formül bulunmadığından bu çalışmada, sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklık göstergeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu karmaşıklık göstergelerinin başında gelen okunabilirlik kavramı, metinlerin okuyucu tarafından zor veya kolay okunabilir olması olarak tanımlanabilmekte ve objektif bir şekilde ölçülebilmektedir (Eker vd., 2013: 94). Okunabilirlik sayesinde metinlerin anlaşılabilirliği ortaya çıktığı için ülkemizde son yıllarda dikkat çeken bir araştırma alanı olmuştur.

Okunabilirlik, cümledeki kelime ve kelimedeki hece sayısına bağlıdır. Bu sayılarla ortalama cümle ve kelime uzunlukları hesaplanarak metinlere ilişkin okunabilirlik puanları ortaya konmaktadır (Okur ve Arı, 2013: 203).

Türkçe literatürde okunabilirlik belirleme çalışmalarının çoğu eğitim alanında. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak sosyal sigortalar mevzuatındaki metinlerin karmaşıklığı ve okunabilirliği üzerinde durulmuştur. Çalışmada genel hatları ile şu üç soruya yanıtlar aranmıştır:

- Sosyal sigortalar mevzuatındaki metinlerin karmaşıklık göstergeleri nelerdir?
- Sosyal sigortalar mevzuatındaki metinlerin ortalama kelime ve cümle uzunluğu nedir?
- Sosyal sigortalar mevzuatının okunabilirlik puanı, Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) formüllerine göre kaçtır ve bu puanlar hangi düzeye karşılık gelmektedir?

Sosyal sigortalar mevzuatının karmaşıklık ve okunabilirlik açısından değerlendirildiği bu çalışma, giriş ve sonuç bölümleri dışında üç bölümden oluşmaktadır. *Birinci* bölümde, hukukun temel kaynaklarına detaylı bir şekilde değinilmiş, normlar hiyerarşisi ortaya konmaya çalışılmış ve sosyal güvenlik mevzuatının normlar hiyerarşisi kapsamında dağılımından bahsedilmiştir. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile yürürlüğe girecek olan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri konusunda bilgi verilmiştir. *İkinci* bölümde, sosyal güvenlik kavramı anlatılmış, sosyal sigortalar mevzuatı genel hatları ile tanıtılmış ve sosyal güvenlik reformu ve bu reformun mevzuat üzerindeki etkisinden bahsedilmiştir. Yine aynı bölümde sosyal sigortalar mevzuatının karmaşıklık düzeyini işaret eden göstergeler ortaya konmuştur. *Üçüncü* bölümde ise okunabilirliğin belirleme yaklaşımlarından biri olan okunabilirlik formülleri açıklanmıştır ve sosyal sigortalar mevzuatındaki kanun, yönetmelik ve tebliğlerin okunabilirliği literatürde yaygın bir şekilde kullanılan Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilen formüller ile belirlenmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmanın sonuçları verilmiş, sonraki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUK DÜZENİNİN KAYNAKLARI

Hukukun bilgi kaynaklarından olan mevzuat; anayasa, uluslararası anlaşmalar, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, adsız düzenleyici işlemler ve yeni yürürlüğe girecek olan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile birlikte Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinden oluşmaktadır.

1.1 “Hukuk” ve “Mevzuat” Kavramları

İnsanlar, farklı ilişkiler içerisinde topluluk halinde yaşarlar. Bu ilişkilerin uyumu, topluluk hayatı bakımından oldukça önemlidir. Topluluk hayatı içindeki insanlararası ilişkilerin düzenlenmesinde hukuk, en önemli aktördür (Güriz, 2016: 2). Bu anlamda hukuk, insanların toplumla ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen ve kamu gücü ile desteklenen sosyal kurallardır. Mevzuat ise hukuk tanımında geçen sosyal kuralların yazıya dökülmüş halidir başka bir deyişle yazılı hukuk kurallarıdır. Mevzuat, yürürlükte bulunan Kanunları, Kanun Hükmünde Kararnameleri, tüzükleri, yönetmelikleri, tebliğleri, genelgeleri ve diğer yazılı metinleri içerir. Mevzuatlar kendi içerisinde bir hiyerarşiye sahiptir. Bu hiyerarşi içerisinde bir mevzuat, kendi üzerinde yer alan mevzuata aykırı hükümler içeremez. Örneğin Kanun, Anayasaya aykırı olamaz (Özcan ve Genç, 1998: 13-14).

Mevzuata ulaşmanın; Resmi Gazete (RG), Başbakanlık Mevzuat Bilgi Sistemi ve Kamu Mevzuat Sistemi (KMS) olmak üzere üç resmi yolu vardır.

Resmi Gazete, Ankara’da Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü’nce yayınlanmaktadır. Resmi gazete, kural olarak günlük yayınlanır. Kimi zaman acil yayınlanması gereken durumlarda aynı gün içinde ikinci bir sayı da (mükerrer sayı) yayınlanabilir. Resmi gazetenin 1921 yılından günümüze kadar olan sayılarına, resmi internet adresi olan www.resmigazete.gov.tr adresinden ulaşılabilir (Gözler, 2013: 2).

Mevzuata ulaşmanın ikinci resmi yolu, *Mevzuat Bilgi Sistemi*’dir. Bu sistemden kanunların, kanun hükmünde kararnamelerin, tüzüklerin ve yönetmeliklerin güncel ve önceki metinlerine www.mevzuat.gov.tr adresinden ulaşılabilir (Gözler, 2013: 2).

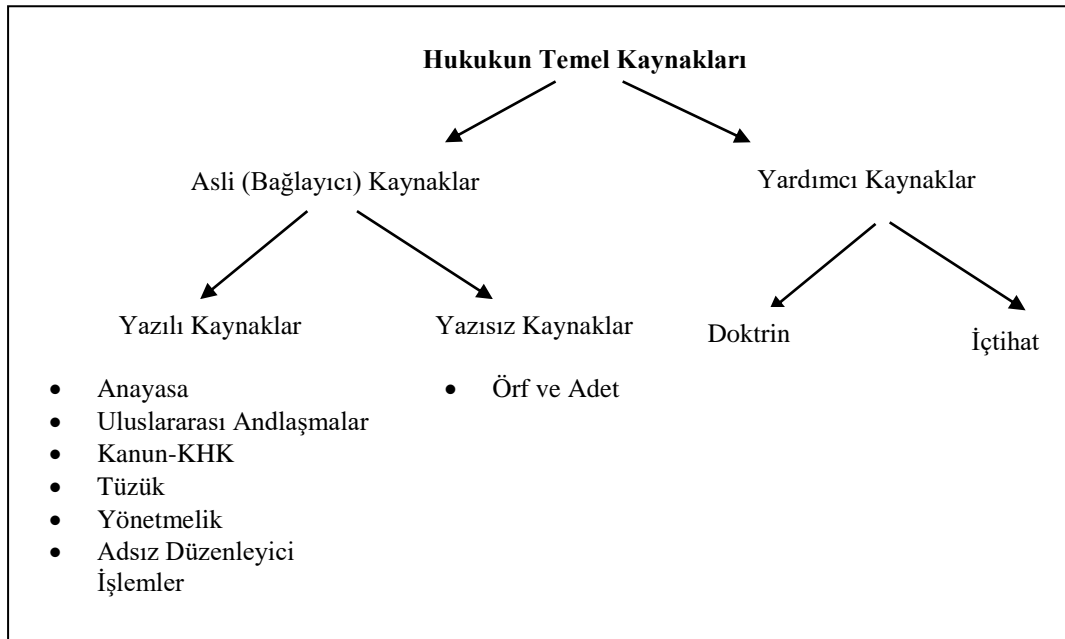
Mevzuata ulaşmanın son resmi yolu ise, *Kamu Mevzuat Sistemi*’dir. Kamu mevzuat sisteminde yürürlükteki mevzuatlar yer alır ve bu sistemden tüm mevzuat,

vatandaşlara ilan edilir. Bu sistemde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren tüm mevzuata ek olarak resmi gazetede yayımlanmadan yürürlüğe konulan bakanlıklar, bağlı/ilgili/ilişkili/koordine kuruluşlar tarafından çıkarılan ikincil mevzuat da bulunmaktadır. KMS’de istatistikler sayfası yardımıyla mevzuatın türlerine göre yürürlükte olan ve mülga olmuş mevzuat ve kurumlara göre ikincil mevzuat sayılarının dağılımı görüntülenebilir (https://www.kaysis.gov.tr/Kaysis_Hakkinda, 06/12/2017).

1.2 Hukukun Kaynakları

Hukukun kaynakları, temelde asli (bağlayıcı) kaynaklar ve yardımcı kaynaklar olarak ikiye ayrılabilir. Asli ve yardımcı kaynaklar da kendi aralarında alt başlıklara ayrılabilir. Bu durum, Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1. Hukukun Temel Kaynakları

Kaynak: Özekes, 2012: 84

1.2.1 Asli Kaynaklar

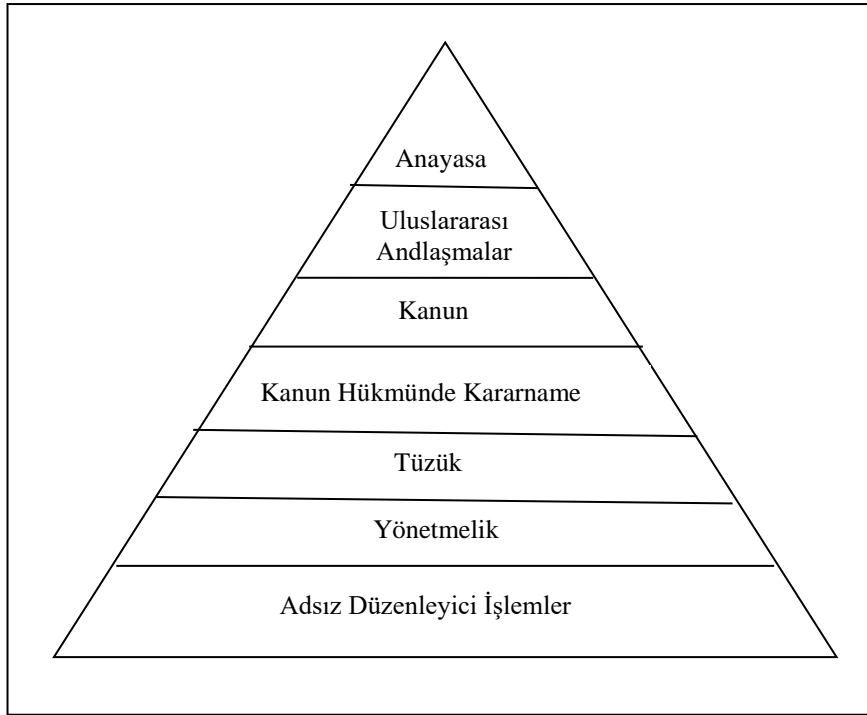
Asli kaynaklar, karar aşamasında yargı organlarının uymakla zorunlu oldukları öncelikli kaynaklardır. Asli kaynaklar, bağlayıcı niteliktedir. Asli kaynaklar, yazılı ve yazısız kaynaklar olarak ikiye ayrılabilir. Yazılı kaynaklar da kendi içerisinde Anayasa,

Kanun, Kanun Hükmünde Kararname, Uluslararası Andlaşmalar, Tüzük, Yönetmelik ve Adsız işlemler olarak ayrılır. Yazısız kaynaklar ise örf ve adetlerdir (Uzun, 2013: 30).

1.2.1.1 Yazılı Kaynaklar

Hukukun yazılı kaynakları denince akla, devletin yetkili organlarınca ortaya konulmuş tüm yazılı hukuk kuralları gelmelidir. Bu anlamda anayasa, uluslararası andlaşmalar, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik ve adsız düzenleyici işlemler hukukun yazılı kaynakları arasında yer almaktadır. Bu yazılı kaynaklar, birbirlerinden ayrık bir biçimde değil alt-üst ilişkisi içerisinde hiyerarşik olarak sıralanmaktadır. Bu hiyerarşiye, normlar hiyerarşisi denmektedir (Boran Güneysu, 2017: 22). Normlar hiyerarşisi, Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2. Normlar Hiyerarşisi

Kaynak: Gözler, 2013: 32

Normlar hiyerarşisine göre hiçbir kanun anayasaya, tüzükler kanunlara ve yönetmelikler de tüzüklere aykırı olamaz. Hiyerarşide üst basamaktaki kaynaklar, daha genel ve soyuttur; alt basamaktaki kaynaklar ise içerdikleri konu bakımından özel ve somutturlar. Aynı zamanda alt basamaktaki kaynağın geçerliliği, üst basamaktaki

kaynağa bağlıdır. Örneğin yönetmelik, ancak kanunda verilen yetki ile çıkartılır (Bilgili ve Demirkapı, 2016: 51).

1.2.1.1.1 Anayasa

Anayasa; tüm kurumları, kuruluşları ve kişileri bağlayan ve normlar hiyerarşisinde en üstte yer alan hukuk normudur. Anayasa; devletin temel ilkelerini, vatandaşlar ile ilişkilerini, ana kuruluşunu, yasamanın, yürütmenin ve yargının örgütlenmesini ve birbirleriyle ilişkilerini, vatandaşların temel hak ve ödevlerini düzenlemektedir. Yürürlükteki Anayasa, 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'dır. Bu Anayasa, 07.11.1982 tarihinde halkoyuna sunulmuş ve kabul edilmiş ve 09.11.1982 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (<https://www.tbmm.gov.tr/docs/psozluk.pdf>, 15.12.2017).

Anayasanın 11. maddesinde “*Anayasa hükümleri; yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır*” denilerek Anayasanın bağlayıcılığına, “*Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz*” denilerek de, Anayasanın normlar hiyerarşisinde en üstün norm olduğuna ve Anayasanın üstünlüğüne vurgu yapılmıştır. Örneğin; Anayasanın 60. maddesinde “*Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir*” ve “*Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar*” denilerek sosyal güvenlik ilkesinin normlar hiyerarşisindeki hukuk kaynağı oluşturulmuştur. Sosyal güvenlik mevzuatı ile doğrudan ilişkili olarak Anayasa’da 2 adet hüküm (60. ve 62. madde) bulunmaktadır.

1.2.1.1.2 Uluslararası Andlaşmalar

Uluslararası andlaşmalar; uluslararası hukukun yetkilendirdiği kişiler arasında uluslararası hukuka uygun bir şekilde hak ve yükümlülükler oluşturan, bu hak ve yükümlülükleri değiştiren ya da sonlandıran yazılı kaynaklardır (Özekes, 2012: 85). Anayasanın 90. maddesinin 5. fıkrasında “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar, kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır*” denilerek Anayasal bir üstünlük tanınmıştır. Ayrıca Avrupa

Birliği mevzuatı gibi ulusüstü hukuk uygulamaları normlar hiyerarşisinde Anayasanın üzerinde bile görülebilir (Sözer, 2013: 3).

Bir insan hakkı olarak sosyal güvenliğin kabul edilmesi öncelikle, vatandaş olanlarla vatandaş olmayanlar arasındaki ayırımın ortadan kaldırılmasını sağlamıştır. Bu suretle vatandaş olmayan kimselere yani yabancılara, vatansızlara ve mültecilere buldukları ülkenin sosyal güvenlik sistemlerinden faydalanma imkanı sağlanmıştır (Gülmez, 2015: 639).

Sosyal güvenlik alanında uluslararası andlaşmalara örnek olarak Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 102 ve 118 sayılı sözleşmeleri, Avrupa Sosyal Güvenlik Kodu veya Avrupa Sosyal Şartı verilebilir. Uluslararası sözleşmeler genellikle ülkelerin üzerinde uzlaştıkları asgari müstereği temsil ederler (Engin, 2015: 12). Ayrıca sosyal sigortalar hukukun uluslararası kaynakları içerisinde yer alan "ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri" farklı ülkelerde çalışanlara uygulanacak mevzuatın belirlenmesi, hakların korunması gibi esasları belirler. Türkiye'nin taraf olduğu ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri oldukça fazla olup 29 ülke ile yapılmış ikili sosyal güvenlik sözleşmesi mevcuttur (Sözer, 2013: 3; Güzel vd., 2016: 46).

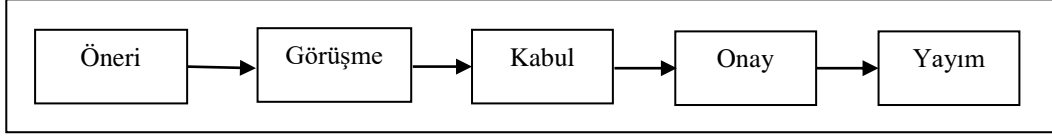
1.2.1.1.3 Kanun

Kanun; Anayasanın yetkili kıldığı yasama organı tarafından yazılı bir şekilde ve bu ad altında tespit edilmiş bulunan genel, sürekli ve soyut hukuk kurallarıdır (Akıntürk, 2002: 76). Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Anayasaya göre Türkiye Cumhuriyeti'nin yasama organıdır. Dolayısıyla sadece TBMM'den çıkan hukuk kuralları, kanun niteliğini ve adını taşır. Buna örnek olarak sosyal güvenlik mevzuatında Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu verilebilir.

Kanunların oluşumu bir süreci içermektedir. Bu süreç, Şekil 3'te görölmektedir. Bu süreçteki ilk adım, hükümetin veya meclis üyelerinin hazırladıkları kanun tasarısının veya kanun teklifinin TBMM'ye sunulmasıdır. Daha sonra bu tasarı veya teklifler, ilgili komisyonlarca görüşölüp karara bağlanır. Tasarının veya teklifin komisyonlarda kabul edilen metni, TBMM'nin genel kuruluna sunulur ve gerçekleştirilen müzakerelerin ardından son haline getirilir. Son adım ise kanunun yürürlüğe girebilmesi için yayımlanmasıdır. Anayasa'ya göre Cumhurbaşkanı, TBMM

tarafından kabul edilen kanunu, 15 gün içerisinde onaylar. Kanunun yayımlanması, resmi gazetede yapılır (Bilge, 2017: 43-44).

Şekil 3. Kanunların Oluşum Süreci

Kaynak: Uzun, 2013: 35

Sosyal güvenlik mevzuatında doğrudan ilişkili olarak Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu bulunur. Bunların haricinde İş Kanunu, İşsizlik Sigortası Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Kamu İhale Kanunu, Borçlar Kanunu ve Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun gibi dolaylı olarak ilişkili olduğu birçok yasama kaynakları da mevcuttur.

1.2.1.1.4 Kanun Hükmünde Kararname

Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK), TBMM tarafından verilen bir yetki kanununa dayanılarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan, kanunları değiştiren, yürürlükten kaldıran veya kanun niteliğinde yeni kurallar ortaya koyan hukuki düzenlemelerdir. KHK'lar, Anayasanın 91. maddesinde düzenlenmiştir ve kanun hükmündedirler. Başka bir deyişle KHK'lar, kanun ile eşdeğerdir (Gözler, 2015: 188).

Anayasanın 91. maddesinde “*Sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere, Anayasa'nın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile dördüncü bölümünde yer alan siyasi haklar ve ödevler kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenemez*” denilerek KHK'ların, yazılı kaynaklardaki sınırları çizilmiştir. Sosyal güvenlik mevzuatı ile doğrudan ilişkili Kanun Hükmünde Kararname bulunmamaktadır. Kanun Hükmünde Kararnamelerin sosyal güvenlik mevzuatındaki uygulama alanı, genellikle 5502 veya 5510 sayılı Kanunlardaki bazı değişiklikler yapma yönündedir. Bu anlamda mevzuatın ilgili Kanununda değişiklik yapan 633, 665, 666, 680, 681, 690, 694 ve 696 sayılı KHK'lar olmak üzere toplam 8 adet KHK vardır.

1.2.1.1.5 Tüzük

Tüzükler, Anayasa'nın 115. maddesine göre düzenlenmiştir. Bu maddeye göre tüzükler; Bakanlar Kurulu tarafından çıkartılan ve kanunun uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere, kanunlara aykırı olmayacak şekilde Danıştay'ın incelemesinden geçirilerek uygulanan yazılı hukuk kaynaklarıdır. Tüzükler, Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmakta ve kanunlar gibi yayımlanmaktadır (Sözer, 2013: 7). Sosyal güvenlik mevzuatındaki, Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü yürürlükten kaldırıldığından, uygulamada tüzüğe dayalı hukuki düzenleme bulunmamaktadır.

1.2.1.1.6 Yönetmelik

Yönetmelikler, Anayasa'nın 124. maddesine göre düzenlenmiştir. Bu maddeye göre yönetmelikler; *“bakanlar kurulu, başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri tarafından, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanun ve tüzük hükümlerinin nasıl uygulanacağını göstermek için çıkarılan yazılı hukuk kaynaklarıdır”*. Sosyal güvenlik alanında yönetmelikler tüzüklere nazaran daha geniş yer tutmakta olup mevzuatta 50 adet yönetmelik bulunmaktadır. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği ve Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliği bunlara örnek olarak verilebilir.

1.2.1.1.7 Adsız Düzenleyici İşlemler

Kamu kurum ve kuruluşların Anayasa'da belirtilen tüzüklerin ve yönetmeliklerin dışında da düzenleme yetkisi vardır. Bu yetkiler; hukuk dilinde genelge, tebliğ, yönerge, genel yazı, sirküler gibi farklı isimler altında anılmaktadır. Hukukun diğer yazılı kaynakları gibi Anayasa'da bu isimler geçmediği için bunlara, adsız düzenleyici işlemler denir (Şen, 2014: 69; Gözler, 2015: 167). Adsız düzenleyici işlemlerde, çıkarıldıkları yıl ve sıra numaraları yer alır. Örneğin; 2017/01 sayılı genelge gibi. Adsız düzenleyici işlemler, sosyal sigortalar mevzuatında oldukça geniş bir yere sahip olup 420'ye yakın adsız düzenleyici işlem bulunmaktadır.

1.2.1.2 Yazılı Olmayan Kaynaklar

Yazılı olmayan hukuk kuralları, örf ve adet hukukundan (gelenek hukuku) oluşur. Yetkili bir organ tarafından çıkarılmayan örf ve adet hukuku kuralları, toplumda kendiliğinden oluşur. Bu nedenle örf ve adet hukuku kuralları, herhangi bir yerde yazılı

değildir. Sürekli (genel olarak kabul edildiği gibi en az 40 yıl) olarak uygulanan, bağlayıcılığı ve zorunluluğu konusunda toplumda genel inanç bulunan, içeriği belli, akla uygun ve hukuka aykırı olmayan örf ve adet kuralları, devletçe de desteklenirse hukuk kuralı olarak kabul edilebilir (Boran Güneysu, 2017: 27-28).

1.2.2 Yardımcı Kaynaklar

Hukukun yardımcı kaynakları, bilimsel içtihatlar (doktrin, öğreti) ve yargısal içtihatlar (mahkeme kararları) olmak üzere ikiye ayrılabilir. Hukuksal bir deyim olarak içtihat, bir uyuşmazlığın çözümünde mahkemelerce daha önceden verilen kararlar veya hukukçularca ifade edilen görüşlerdir (Rukancı, 2003: 48). İchtihat bu yönü ile yardımcı bir kaynak olarak görülür çünkü karar verici organların, bilimsel içtihatlarla ve mahkeme kararlarına uyma zorunlulukları bulunmayıp onlardan yararlanmaları mümkündür.

1.2.2.1.1 Doktrin

Doktrin (bilimsel görüş); hukuk bilimi ile uğraşan kişilerin, çeşitli hukuki konular hakkında yayımladıkları şerh, sistematik eser, makale, eleştiri ve monografiler gibi yazı ve eserlerde açıkladıkları bilimsel hukuki görüşlerdir. Doktrin, asli hukuk kaynağı olmayıp yardımcı hukuk kaynağı niteliğindedir bu nedenle bağlayıcılığı yoktur. Ancak Medeni Kanun'un 1. maddesi hakim, hükümlerinde bilimsel görüşlerden yararlanabileceğini açıklamış ve böylece bunun, bir yardımcı hukuk kaynağı olduğunu göstermiştir (Esener, 2015: 140).

1.2.2.1.2 İchtihat

Bir mahkemenin, bir uyuşmazlık ile ilgili vermiş olduğu belirli bir karar, benzer bir uyuşmazlık ile karşılaşan başka bir mahkemenin vereceği kararda etkili ve yardımcıdır (Güriz, 2016: 72). Başka bir deyişle daha önceden verilen kararlar, benzer uyuşmazlıklarla karşılaşan hakimler için durumu, hukuk kuralları açısından yorumlama ve değerlendirme bakımından yardımcı olur. Bu kararların bağlayıcı niteliği olmamakla birlikte Yargıtay'ın ve Danıştay'ın içtihadı birleştirme kararları ise bağlayıcıdır. Başka bir deyişle bu kararlar, yardımcı kaynak olmaktan çıkıp asli kaynak olarak değerlendirilir (Uzun, 2013: 39-40). Yargıtay'da sosyal sigortalar hukukuna ilişkin anlaşmazlıklara Yargıtay 10. Dairesi ile 21. Hukuk Dairesi bakmaktadır (Güzel vd., 2016: 68).

1.3 Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri

6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 16 Nisan 2017 tarihinde referanduma sunularak kabul edilmiştir. Kabul edilen Anayasa değişikliğine göre, yeni bir hükümet sistemi olan “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”ne, ilk yapılacak olan TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra Cumhurbaşkanının ant içerek göreve başladığı tarihten sonra geçilecektir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde hükümet şekli, parlamenter sistemden farklıdır. Bu sistem ile birlikte bakanlar kurulu kaldırılacak ve yürütme yetkisinin tamamı Cumhurbaşkanı tarafından kullanılacaktır (İzci ve Sarıtürk, 2017: 524).

Buna göre 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un Geçici Madde 21/G hükmü ile; *“Kanunlar ve diğer mevzuat ile Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapıluncaya kadar Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır.”* düzenlemesi getirilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine göre; KHK’lar, tüzükler, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan yönetmelikler, Bakanlar Kurulu kararları, müşterek kararnameler, Başbakanlık kararları vb. yasal düzenlemeler kaldırılacak, yerine Cumhurbaşkanlığı kararnameleri yer alacaktır. (<http://www.anayasa.gen.tr/tamer-ay-degisikligi.pdf>, 21.04.2018). Buna göre Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile birlikte normlar hiyerarşisi şöyledir:

- Anayasa
- Uluslararası Andlaşmalar
- Kanun – Olağanüstü Hal Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi – Diğer Uluslararası Andlaşmalar
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi
- Yönetmelik
- Adsız Düzenleyici İşlemler (Genelge, Tebliğ, Genel Yazı, Sirküler)

Bu tezin ana konusunu oluşturan, sosyal güvenlik mevzuatına normlar hiyerarşisi kapsamında bakılacak olunursa yönetmelikler ve adsız düzenleyici işlemler, yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Adsız düzenleyici işlemler içerisinde de genelgeler

ve genel yazılar sayı bakımından ön plana çıkmaktadır. Bu durum Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo1. Sosyal Güvenlik Mevzuatının Normlar Hiyerarşisi Kapsamında Dağılımı

<i>Normlar Hiyerarşisi</i>	<i>Sosyal Güvenlik Mevzuatı İlişkisi</i>	<i>Örnekler</i>
Anayasa	2 (madde)	60. ve 62. maddeler
Uluslararası Andlaşmalar	29 (İkili Sözleşme)	Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya arasında Sosyal Güvenlik Sözleşmesi
Kanun	2	5502 ve 5510 sayılı Kanunlar
KHK	8 (sadece Kanunlarda değişiklik içerir)	633, 665, 666, 680, 681, 690, 694 ve 696 sayılı KHK’lar
Tüzük	0	Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü Yürürlükten kaldırılmıştır
Yönetmelik	50	Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, Genel Sağlık Sigortası İşlemleri Yönetmeliği
Adsız Düzenleyici İşlem	420	2013/11 sayılı İlişiksizlik Belgesi hakkındaki genelge

Kaynak: <https://kms.kaysis.gov.tr> adresinden edinilen veriler ile oluşturulmuştur.

Sosyal güvenlik mevzuatı normlar hiyerarşisi kapsamında incelendiğinde 500’ün üzerinde bir hukuki düzenlemenin bulunduğu ve bu düzenlemelerde de sık sık yapılan değişiklikler de düşünüldüğünde mevzuatın sürekli genişlediği ve karmaşık hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu karmaşıklık, hem uygulayıcılar hem de bireyler için önemli problemler oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklık göstergelerinin ortaya konması ve gerekli çözüm önerilerinin getirilmesi karmaşıklığın giderilmesi açısından önemlidir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde mevzuatın karmaşıklığı üzerinde durulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATI VE MEVZUATIN KARMAŞIKLIĞI

2.1 Sosyal Güvenlik Kavramı

“Sosyal” ve “Güvenlik” kelimelerinin birleşiminden oluşan “Sosyal Güvenlik” kavramı zamanla yapısındaki kelimelerin bireysel anlamlarından daha öteye gidip, başlı başına ayrı bir anlam kazanmıştır. Sosyal güvenlik, insanın yaşamı boyunca karşılaşılabileceği tehlikelerin ekonomik sonuçlarını güvence altına almayı hedefleyen bir kavramdır (Arıcı, 2014: 3-4). Başka bir tanım ile sosyal güvenlik, bireyleri doğumlarından ölümlerine kadar geçen sürede karşılaşılabilecekleri risklere karşı koruma altına almak amacıyla oluşturulan sistemler bütünüdür (Keskin ve Şahin, 2010: 13).

Sosyal güvenlik; kendi kapsama alanındaki tehlikeler sonucunda ortaya çıkan gelirin azalması ya da tamamen kesilmesi veya giderin artması gibi zararlara karşı gelir-gider sürekliliğini sağlar böylece kişileri, muhtaçlığa düşme riskinden korur. Bu anlamda sosyal güvenlik; kişilerin muhtaçlık durumundan çıkarılması, muhtaçlıktan doğan endişenin azaltılması ve bir güvenlik hissinin sağlanmasıdır. Bu amaçların gerçekleştirilmesi için yürütülen her eylem, sosyal güvenlik hizmeti sayılır (Arıcı, 2014: 4).

Sosyal güvenlik dar anlamda, kişileri karşılaşılabilecekleri risklerin sonuçlarına karşı emniyet altına almak ve onlara bu hususta bir güvenlik sağlamak ihtiyacından ortaya çıkmıştır. İnsan; riskin niteliğine göre gelir kaybıyla, gider artışıyla ya da her ikisiyle aynı anda karşılaşılabılır. Ancak sosyal güvenlik sistemleri bütün riskleri kapsamamakta ve önceden belirlenen iş kazaları, hastalık, işsizlik, yaşlılık, malullük ve ölüm gibi sıkça rastlanan ve zararı büyük olan sosyal riskleri kapsamına almaktadır. Böylelikle sosyal güvenlik, kapsam olarak daralmaktadır. Ayrıca dar anlamda sosyal güvenlik, sosyal risklerle karşılaşan bireylerin ekonomik güvencelerini sağlamak amacıyla gelirin yeniden dağıtımına ilişkin faaliyetlerin tümüdür. Bu faaliyetler, yapılan kesintiler ve biriken fonlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir (Oral, 2004: 5).

Sosyal güvenliğin dar anlamda kapsamı içinde yer alan risklere ek olarak eğitim, istihdam, meslek seçimi, aile, konut, uluslararası göç, şehirleşme ve iş sağlığı ve güvenliği gibi yoksulluk oluşturma riski taşıyan durumlar sosyal güvenliğin geniş anlamda kapsamına girmektedir. Geniş anlamda sosyal güvenliğin amacı:

- Aile ve bireyelerine ekonomik güvence sağlamak,
- Sosyal güvenliğin önleyici fonksiyonunu güçlendirmek,

- İnsan mutluluğunu arttırmaktır (Alper, 2014: 124).

2.2 Sosyal Riskler

Sosyal riskler, sosyal güvenlik kapsamı bakımından esas alınan risklerdir. Sosyal risk, gelecekte gerçekleşmesi kesin veya olası olan tehlikelerdir. Bu tehlikeler, bunlar ile karşılaşan bireyin mal varlığında azalmaya neden olmaktadır (Şimşek, 2011: 1).

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 102 sayılı sözleşmesinde ve diğer ulusal hukuk sistemlerinde sosyal riskler;

- Fizyolojik riskler (yaşlılık, sakatlık, hastalık),
- Sosyolojik ve ekonomik riskler (işsizlik),
- Mesleki riskler (meslek hastalıkları ve iş kazaları) olarak sınıflandırılmıştır.

Sosyal güvenlik sistemleri, bireyin hayatını olumsuz bir şekilde etkileyecek risklerin tümünü kapsamına almayıp sadece bireye ekonomik olarak zarar verecek yukarıda maddeler halinde belirtilen riskleri kapsamına almaktadır. Böylece sosyal güvenliğin kapsamı daralmakta ve nitelikli sosyal risklere karşı bir güvence sağlamaktadır.

Başka bir deyişle sosyal güvenlik, bireyin hayatta karşılaşılabileceği her tehlikeye karşı güvence sağlamaz. Örneğin çığ, sel, deprem gibi doğal afetler, hırsızlık, ekonomik kriz, savaş, yangın gibi tehlikeler sosyal güvenliğin kapsamında değildir. Ancak bu tehlikeler; işsizlik, sakatlık, ölüm, hastalık gibi sosyal riskler oluşturduğunda sosyal güvenliğin kapsamına alınabilir (Şimşek, 2011: 1).

2.3 Sosyal Güvenliğin Kapsamı

Sosyal güvenliğin kapsam alanı, kişiler ve sosyal riskler bakımından zamanla daha da genişlemektedir. Kişiler kapsamında bakıldığında korunmaya en çok gereksinimi olan insanları, kendi kaderlerine terke etmek, hem sosyal hem de insancıl açıdan olanaklı değildir. Toplumun tüm bireylerini kapsamına alma, sosyal güvenliğin ulaşması gereken en önemli amacıdır. Örneğin; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu düzenlemesi ile toplumun tüm bireylerinin sağlık hizmetleri açısından kapsama altına alınması amaçlanmıştır.

Sosyal riskler açısından genişleme ise bireyin ekonomik durumunu olumsuz yönde etkileyen risklerin türü ve kaynağı ne olursa olsun güvence altına almak, modern sosyal güvenlik sistemlerinin temel hedefi haline gelmiştir (Güzel vd., 2016: 49-50).

2.4 Çağdaş Sosyal Güvenlik Teknikleri

Sanayileşmenin artmasıyla birlikte toplumun yapısında birtakım değişiklikler olmuş ve bu değişiklikler de sosyal risklerin sayısını arttırmıştır. Bu artış karşısında geleneksel sosyal güvenlik teknikleri, sosyal risklere karşı kişilerin korunması konusunda yetersiz kalmıştır. Bu nedenle sosyal risklere karşı kişileri koruyan yeni teknikler ihtiyacı doğmuştur. Sosyal güvenlik günümüzde; sosyal sigorta, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler ile sağlanmaktadır (Baybora, 2013: 199).

Sosyal Sigorta: Finansmanına katılımın zorunlu olduğu, prime dayalı olarak kişileri sosyal risklere karşı koruyan programlar bütünüdür (T.C. Başbakanlık, 2005: 30). Sosyal sigorta ve sosyal güvenlik kavramları, birbiriyle yakından ilişkili olup farklı kavramlardır. Sosyal sigorta, bir bütün olarak sosyal güvenlik olmayıp sadece sosyal güvenliğin sağlanmasında kullanılan bir tekniktir. Sosyal güvenlik ise sosyal sigortaları da kapsayan bir üst kavramdır (Arıcı, 2014: 9).

Sosyal Yardım: Devlet tarafından yardıma muhtaç yoksul kişilere tedavi ve ilaç yardımı, yiyecek, giyecek, yakacak gibi yardımların sağlandığı bir sosyal güvenlik aracıdır. Sosyal yardımlarda ilgililerin herhangi bir prim katkısı bulunmadığından bu sistemde finansman, devlet tarafından vergiler ile sağlanır. Bu nedenle bu sisteme “primsiz sistem” denilebilmektedir. Sosyal yardımlar, hak niteliğinde olmayıp sosyal devlet olmanın bir gereği olarak ortaya çıkar (Ayhan, 2012: 47).

Sosyal Hizmet: Sosyal hizmetler; kişilerin sağlık ve iyilik durumlarının geliştirilmesine, başkalarına bağımlı olma durumlarının önlenerek daha yeterli hale gelmelerine, kişilerin sosyal fonksiyonlarını yerine getirmelerine yardım etmek için sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülen programlar bütünüdür (DPT, 2001: 11). Bu anlamda sosyal hizmetlerin sosyal yardımlardan farkı, parasal nitelikte olmayıp daha çok belirli hizmetlerin sunulmasıdır.

2.5 Sosyal Güvenliğin Finansmanı

Modern toplumlarda sosyal güvenlik iki araçla sağlanmaktadır. Birincisi, sosyal güvenlik sisteminden faydalanan kişilerin katılımı (prim ödeme) ile yürütülen sosyal sigortacılık; ikincisi ise kişilerin sisteme katılımını beklemezsizin karşılıksız olarak kişilere sağlanan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerdir.

Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi, esas itibariyle işçi, işveren ve devletin katılımı ile finanse edilen sosyal sigortacılık ilkelerine dayanır. Bunun yanında çeşitli

kurumlar vasıtasıyla sağlanan ve vergiler ile finanse edilen sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetleri de yürütülmektedir (Keskin ve Şahin, 2010: 13).

2.5.1 Finansman Kaynakları

Sosyal güvende finansman, uygulanan sosyal güvenlik yöntemine bağlıdır. Sosyal sigorta yönteminde dayanışma ilkesi esastır ve bu yöntemde finansman, primler ve devlet katkıları ile sağlanmaktadır. Sosyal yardım ve sosyal hizmet yöntemlerinde ise yardım ilkesi esas olup finansmanları, vergiler ile sağlanmaktadır. Bu nedenle sosyal yardım ve hizmet yöntemleri, primsiz sistem olarak bilinmektedir (Dilik, 2004: 1-3).

Prim: Anayasal bir hak olarak görülen sosyal güvenlik, devletin görevlerinden biridir. Ancak sosyal güvenlik sisteminden yararlanan kişilerin, belli miktarlarda sistemin finansmanına katılması zorunludur (Baybora, 2013: 202). Sosyal sigorta yönteminde finansman, işçilerden ve işverenlerden toplanan primler ile sağlanır. Bu yöntemin yetersiz kaldığı durumlarda devlet, ulusal bütçeden sınırlı da olsa transfer sağlamaktadır. İşçilerin ve işverenlerin ödeyecekleri primler, işçinin geliri esas alınarak belirli oranlar üzerinden tespit edilerek toplanır (Güzel vd., 2016: 63).

Devlet Katkısı: Devlet katkısının temelini, devletin genel bütçesinden yapılan katkılar oluşturmaktadır. Devletin sosyal sigortaların finansmanına katılması, farklı biçimlerde olabilir. Bunlardan ilki, devletin primlere benzer şekilde sosyal sigortalara katkılarda bulunması ve sosyal gelirlerden sağlanan gelirler ile ödemelere katılmasıdır. Devletin sosyal güvenliğe sağladığı başka bir katkı da, dolaysız biçimdeki kamu sosyal güvenlik harcamalarıdır. Karşılıksız ödeme veya hizmet şeklinde yapılan kamu sosyal güvenlik harcamaları ile sosyal sigortaların bıraktığı boşluklar doldurulmaya ve sosyal güvenliğin tam olarak sağlanılmasına çalışılmaktadır (Yurdadoğ, 2017: 261-262).

Vergiler: Sosyal güvenliğin finansman kaynakları arasında vergiler, bazı ülkelerde önemli bir yere sahiptir. Bu duruma örnek ülkelerden biri Danimarka'dır. Burada sosyal güvenliğin finansmanı, bütçeden sağlanmaktadır. Benzer durum; Hollanda, Norveç, İsveç gibi Avrupa Birliği ülkelerinde de geçerli olup dolaylı ve dolaysız vergiler, sosyal güvenliğin finansman kaynağını oluşturmaktadır (Tepekule, 2008: 12).

2.5.2 Finansman Yöntemleri

Sosyal güvenlik sistemine gelirlerin sağlanması, sistemin sürdürülebilirliği bakımından tek başına yeterli olmayıp mutlaka gelir-gider dengesinin kurulması gerekmektedir. Sosyal güvenlik sisteminde gelir-gider dengesinin sağlanmasında fon biriktirme (kapitalizasyon) ve dağıtım (yılı yılına) yöntemi olmak üzere iki yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin her biri, tek başına veya karma bir biçimde uygulanabilmektedir (Baybora, 2013: 203).

Fon biriktirme (kapitalizasyon) yöntemi, sosyal risklerle ortaya çıkabilecek ödemelere karşı bir fon meydana getirilmesi esasına dayanmaktadır. Bu yöntemde aktüeryal hesaplamalar ile ödenecek prim ya da katkı oranı belirlenir. Başka bir deyişle özel bir fonda işçilerden ve işverenlerden toplanan primler ve primlerin değerlendirilmesi ile sağlanan gelirler biriktirilir. Bu şekilde gelecekte sigortalılara yapılacak ödemeler için kaynak oluşturulur. Böylelikle gelirlerin ve giderlerin sürekli dengede tutulması amaçlanır (Güneş ve Yakar, 2004: 129).

Dağıtım (yılı yılına) yöntemi, belirli bir yılın gelirlerinin aynı yılın giderlerine tahsis edilmesi esasına dayanmaktadır. Başka bir deyişle belirli bir dönemde sağlanan prim gelirleri, yine aynı dönemdeki yardımlara ve diğer giderlere kaynak oluşturmaktadır. Bu şekilde aynı dönemlerdeki gelirler ile giderler arasında denge kurulur (Güzel vd., 2016: 65). Ancak Türk sosyal güvenlik sisteminde gelir-gider dengesi düşünülmeden alınan kararlar, Türk sosyal güvenlik sisteminin etkin bir şekilde işleyememesine başka bir deyişle sosyal güvenlik hizmetlerinin tam olarak sağlanamamasına neden olmuştur. Bu nedenle Türk sosyal güvenlik sisteminde yapısal reformların yapılması, bir zorunluluk haline gelmiştir (<http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz/tarihce>, 01.04.2018).

2.6 Sosyal Güvenlik Reformu Süreci ve Reformun Mevzuat Üzerindeki Etkisi

Sosyal güvenlik sistemleri, çok sayıda ülkede olduğu gibi Türkiye’de de özellikle 1990’lardan sonra ana görevlerini yerine getirmekte zorlanmaya başlamıştır. Sosyal güvenlik sistemini; emeklilik şartlarının kolaylaştırılması, prim gelirlerinin azalması, prim afları, kayıtdışı istihdamın artması olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Bu olumsuzlar kendilerini, aktüeryal dengelerin bozulması ve sistemin sürekli açık vermesi şeklinde göstermiştir (İzgi, 2008: 95-96). Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip olduğu düşünüldüğünde, doğru temeller üzerine oturtulmuş bir sosyal güvenlik sisteminin açık

vermek yerine, etkin fon birikimi sağlayarak ekonomiye olumlu katkıda bulunması gerekirken bu kaynaktan yeterince faydalanılamamıştır (T.C. Başbakanlık, 2005: 44). Bu sebeple sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılması ile ilgili “Sosyal Güvenlik Reform Önerisi” adı altında taslak bir metin hazırlanmış ve o metinde reformun gerekçeleri olarak;

- Nüfusun yapısındaki değişim,
- Mevcut sistemin yoksulluğa karşı korumada yetersiz kalması,
- Finansman açığının ekonomi üzerindeki olumsuz etkileri,
- Ülkede yaşayan tüm bireylerin sosyal koruma kapsamına alınamaması,
- Mevcut sosyal güvenlik kuruluşlarının problemleri (T.C. Başbakanlık, 2005: 33-54)

gösterilerek Türk sosyal güvenlik tarihinin en önemli ve köklü reformlarından biri olan “Sosyal Güvenlik Reformu” gerçekleştirilmiştir.

Bu reformla 1949 tarihli 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu, 1964 tarihli 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu, 1971 tarih 1479 sayılı Esnaf ve Sanaatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu, 1983 tarih 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanunu, 1983 tarih 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu olmak üzere beş ayrı yasa ve üç ayrı kurum (SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı) ile yürütülen sosyal güvenlik sistemi tek çatı (5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu) ve tek yasa (5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu) altında 2006 yılında birleştirilmiştir.

Sosyal güvenlik reformundaki düzenlemeler ile tüm bireyleri kapsayan ve tümüne eşit davranan, yoksulluk ile etkin mücadele edebilen ve mali bakımdan devamlılığı olan bir sosyal güvenlik sistemi oluşturulmaya çalışılmıştır (T.C. Başbakanlık, 2005: 54). Başka bir deyişle sosyal güvenlik reformu ile

- Kurumsal yapıdaki dağınıklığın giderilerek tüm sosyal güvenlik kurumlarının birleştirilmesi,
- Temel haklar ve yükümlülükler bakımından birlikteliğin sağlandığı ve sosyal güvenliğin anayasası sayılabilecek bir düzenleme ile sosyal sigorta mevzuatındaki dağınıklığın giderilmesi amaçlanmıştır (Alper, 2007: 142-145).

Farklı norm ve standartlara göre hizmet sunan sosyal güvenlik kuruluşlarında norm ve standart birliği sağlanması hedeflenmiştir. Bu reform ile emeklilik yaşı ve prim

günü gibi temel koşullarda yeknesaklık sağlanmış olsa da halen bazı sigorta kollarında yardımların kapsam, süre, miktar ve yararlanma koşulları bakımından önemli farklılıkların devam ettiği görülmektedir. Örneğin; hastalık sebebiyle iş göremezlik ödeneğinin 4/b'lilere verilmemesi, hemen hemen bütün yardımlarda prim borcu bulunmama şartının aranıyor olması, bağımsız çalışanlar aleyhine farklılıkları ifade etmektedir. Sosyal güvenlik reformu ile kurumsal anlamda çok başlılık sona ermiş ancak norm ve standart birlikteliği tam olarak sağlanamamıştır. Bu durum da sosyal adalet duygusuna zarar vermiştir. Nitekim 2014 - 2018 dönemi için hazırlanan 10. Kalkınma Planında da çalışanlar arasında norm ve standart birliğinin sağlanması hedefine yer verilmiş olması, söz konusu hedefin henüz gerçekleştirilememiş olduğunun kabulü anlamındadır (Orhan, 2016: 156-184).

Sosyal güvenlik reformununun mevzuatlar üzerine etkisine bakılacak olursa reform öncesinde toplamda 1089 madde ile sosyal güvenlik hizmeti yürütülürken reform sonrasında bu sayı 262 madde ile düzenlenmiştir. Yeni Kanunla birlikte madde sayısı azalmış gözüke de maddelerin uzunlukları, fıkra ve bent sayıları ciddi ölçüde artmıştır.

Ayrıca 5510 sayılı Kanunda sık sık değişiklik yapılmış, bu değişiklikler de yetersiz kalınca bu yetersizlik, ikincil mevzuatla kapatılmaya çalışılmış ve yoğun bir ikincil mevzuat külliyatı oluşmuştur. Hatta bu alandaki karmaşıklığı önlemek üzere ikincil mevzuatı birleştiren ve sadeleştiren yeni düzenlemeler de yapılmıştır (Alper, 2016: 1). Sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklığının azaltılması yönünde yapılan düzenlemelere rağmen mevzuat karmaşıklığı dikkate alınması gereken bir konu halindedir.

2.7 Sosyal Güvenlik Mevzuatının Karmaşıklığı

Sosyal güvenlik mevzuatı, toplumun tamamını içine alan hukuki düzenlemeler olup her vatandaşın kolay bir şekilde okuyabileceği ve anlayabileceği kadar anlaşılır ve basit düzeyde olmalıdır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 46). Ancak sosyal güvenlik mevzuatının okunmasında ve anlaşılmasında güçlük çekildiği ve karmaşık bir hal aldığı gözlemlenmektedir.

Günlük hayatta karmaşıklık sözcüğü, birçok cümlede farklı anlamlarda sıkça kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu, karmaşıklık için şu tanımları yapmıştır:

- İçinde aynı cinsten birçok öge bulunan, birbirine az çok aykırı birçok şeyden oluşan,

- Öğelerinin veya gerekli işlemlerin sayısının çokluğu, çeşitliliği yüzünden anlaşılması, yapılması güç olan, komplike
- Anlaşılması güç olan (durum), sofistike (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b522fc6c7acc8.48617324, 02.03.2018).

Tanımlardan da görüldüğü üzere karmaşıklık kavramında öğelerin çokluğu ön plana çıkmaktadır. Bu durum, sosyal güvenlik mevzuatı için de geçerlidir. Örneğin, sosyal güvenlik mevzuatının hacmi hızla genişlemektedir. Bugün ülkemizde sosyal güvenlik kurumunun internet sayfasındaki “Mevzuat” kısmında da görüleceği üzere 500’e yakın yazılı mevzuat bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışma için yapılan hesaplamalar sonucunda sosyal güvenlik reformu öncesi Bağ-Kur, SSK ve Emekli Sandığı Kanunları yaklaşık toplamda 28.000 kelime iken, sosyal güvenlik reformu sonrasında çıkartılan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu yaklaşık 73.500 kelimedenden oluştuğu tespit edilmiştir. Buradaki bu artışa, ek ve geçici maddelerin metne ilave edilmesi, önceki metinlerde yer almayan kayıtdışı istihdam ve genel sağlık sigortasına yönelik hükümler etkili olmuştur.

Söz konusu değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere sosyal güvenlik mevzuatının boyutları genişlemekte ve buna bağlı olarak da mevzuatın karmaşıklık düzeyi giderek artmaktadır. Literatürde sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklık düzeyini evrensel düzeyde ölçebilen ve belirleyen genel kabul gören bir karmaşıklık indeksi bulunmamaktadır. Bu nedenle sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklığına ilişkin düşünceler; mevzuatın sayısı, uzunluğu gibi bütün boyutlarıyla gösterme gücü olmayan somut göstergelere, gözlemlere ve tahminlere dayanmaktadır (Karabacak, 2013: 39-40).

Literatürde karmaşıklığa ilişkin sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar genellikle vergi mevzuatının karmaşıklığına ilişkindir.

Okur (2011), 5502 ve 5510 sayılı Kanunların eski düzenlemelerle ilgili karşılaştırmasını yapmış ve bu karşılaştırmalardaki ayrıntılara, çelişkilere ve değişikliklere dikkat çekmiştir.

Bulut (2011), sosyal parafiskal sorumluluklara ilişkin usul kanunu ihtiyacı üzerinde durarak oluşturulacak sosyal güvenlik usul kanunu ile mevcut düzenlemelerin karmaşıklığı üzerine öneriler sunmuştur.

Karabacak (2013), Türk vergi kanunlarının karmaşıklık düzeyinin ölçümü üzerine çalışmış ve çıkartmalı okunabilirlik testi ile vergi kanunlarının

okunabilirliklerini incelemiştir. Çalışmada 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 3065 sayılı Katma Değer Vergi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'ndan rastgele farklı üç bölüm dikkate alınmıştır. Çalışmaya 248 adet lisans öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonunda çıkartmalı okunabilirlik testi ile Türk vergi kanunlarının okunabilirlik düzeyinin düşük olduğu ve ülkemizde vergi kanunlarının karmaşıklık düzeyinin ise yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Nam ve Evans (2014), vergi karmaşıklığındaki göreceli değişikliklerin ağırlıklı geometrik ortalamasına dayanan bir vergi karmaşıklık indeksi önermiştir. Bu indeksin uygulanması durumunda bir ülkedeki vergi karmaşıklığının zaman içinde değişeceği ve farklı ülkelerdeki vergi sistemlerinin karmaşıklığı ile karşılaştırılabileceği düşünülmektedir.

Harris (2015), hukukun yapısı ve sosyal güvenlik sisteminin karmaşıklık problemini, bu karmaşıklığın yönetim üzerindeki etkisini İngiltere'de basitleştirme reformları için önemli etkenleri göstererek analiz etmiştir. Çalışmada karmaşıklığın, farklı kavramsal tanımlarına yer verilmiştir. Ayrıca karmaşıklığın ortaya koyduğu zorluklara rağmen, sadeleştirmenin tehlikelerine dikkat edilmesi gerektiği belirtilmiş ve sosyal güvenlik ile ilgili hükümlerin karmaşıklık derecesinin, refah haklarının yeteri kadar korunması halinde gerekli olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Güvenlik Kurumu (2017), 2017-2019 stratejik planında SWOT analizi yapmıştır. Analizin gelişmeye açık (zayıf) alanlar bölümünde mevzuatın sürekli değişmesi ve anlaşılmasının zor olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle mevzuatı sadeleştirmek ve kolay anlaşılabilir hale getirmek üzere mevzuat iyileştirme çalışmaları yapılması, e-Mevzuat Bilgi Sisteminin kurulması ve yeni kabul edilen, değişen mevzuat konusunda vatandaşın bilgilendirilmesi gibi eylem planları üzerinde durulmuştur. Bu eylemler için e-Mevzuat Bilgi Sisteminin hayata geçirilmesi, mevzuattaki eksikliklerden dolayı açılan dava sayısının bir önceki yıla göre azalma oranı (%), mevzuattaki eksikliklerden dolayı aleyhte sonuçlanan dava sayısının bir önceki yıla göre azalma oranı (%), ihtilafli dava konularına yönelik çalışma sayısı, yeni kabul edilen, değişen mevzuata yönelik hazırlanan bilgilendirme materyali sayısı, mevzuat iyileştirmeye yönelik yapılan çalışma sayısı ve mevzuatı sadeleştirmeye yönelik hazırlanan komisyon raporu, çalışması sayısı gösterge olarak kabul edilmiştir.

2.7.1 Karmaşıklık Göstergeleri

Sosyal güvenlik mevzuatının karmaşık olduğuna işaret eden birçok gösterge bulunmaktadır. Bu göstergelerin başında mevzuat metinlerinin sık sık değişmesi, mevzuat metinlerinin sayısı ve uzunluğu, mevzuattaki fıkra ve bent kelimelerinin fazlalığı, mevzuat içerisindeki uzun ve karmaşık cümleler ve son olarak da mevzuat dilindeki yabancı ve teknik terimlerin fazlalığı gelmektedir. Bu göstergelere ilişkin açıklamalar aşağıda alt başlıklar halinde verilmiştir.

2.7.1.1 Mevzuat Metinlerinin Sık Sık Değişmesi

Hukuki istikrar açısından, mevzuat metinlerinde çok sık değişiklik yapılmaması esas olmakla birlikte kimi zaman zorunlu olarak mevzuat metinlerinde değişiklik yapılmaktadır. Örneğin; 5510 sayılı Kanun'un onaylanmasından önce Anayasa Mahkemesi (AYM)'ne birçok maddenin Anayasa'nın ilgili maddelerine aykırı olması nedeniyle iptal davası açılmış ve bunun sonucunda birçok maddenin yürürlüğü, AYM tarafından durdurulmuştur. Böylelikle 5510 sayılı Kanunda yürürlük tarihinden önce bile değişiklikler yapılmaya başlanmış, yürürlüğe konmasından sonra da farklı düzenlemeler ile 5510 sayılı Kanunun çoğu maddelerinde değişiklikler yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde 5510 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten 01/04/2018 tarihine kadarki sürede Kanun, KHK veya Anayasa Mahkemesinin İptal Kararlarıyla birlikte değişiklik sayısının 57 olduğu görülmektedir. Ayrıca Tablo 2'den aynı maddelerin defalarca değişikliğe uğradığı da anlaşılmaktadır. 5502 sayılı Kurum Kanunu'ndaki değişiklik sayısı ise 19'a ulaşmıştır. Mevzuattaki değişiklikler sadece kanunlarda olmamış, ikincil mevzuatta da sık ve kapsamlı değişiklikler yapılmıştır.

Türk sosyal sigortalar sistemi reform sonrasında itibaren mevzuattaki bu sürekli değişimler sebebiyle "bitmeyen bir şantiye!..." görünümünden kurtulamamıştır (Güzel vd., 2016: 5).

Tablo 2. 5510 Sayılı Kanunun Değişiklik Tablosu

	<i>Değiştiren Kanunun/KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası</i>	<i>5510 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen madde sayısı</i>		<i>Değiştiren Kanunun/KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası</i>	<i>5510 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen madde sayısı</i>		<i>Değiştiren Kanunun/KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası</i>	<i>5510 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen madde sayısı</i>
1	5565	1	20	6353	11	39	6745	4
2	5655	2	21	6385	12	40	6761	1
3	5754	107	22	6458	3	41	6764	7
4	5763	4	23	6462	10	42	KHK/680	2
5	5797	6	24	6486	7	43	KHK/681	13
6	5838	7	25	6494	1	44	6770	2
7	5917	3	26	6495	7	45	6824	9
8	5921	2	27	6518	1	46	KHK/690	17
9	5951	1	28	Anayasa Mahkemesi'nin 28/11/2013 tarihli ve E.: 2013/40, K.: 2013/139 sayılı Kararı	1	47	7020	2
10	5947	2	29	Anayasa Mahkemesi'nin 29/1/2014 tarihli ve E.: 2013/126, K.: 2014/17 sayılı Kararı	1	48	KHK/694	2
11	5997	8	30	6552	25	49	7061	1
12	6009	1	31	6645	16	50	KHK/694	1
13	6111	16	32	Anayasa Mahkemesi'nin 25/12/2014 tarihli ve E.: 2014/74, K.: 2014/201 sayılı Kararı	1	51	7072	2
14	6191	3	33	6655	1	52	7073	13
15	KHK/665	2	34	6661	1	53	7077	17
16	KHK/666	2	35	6663	9	54	7088	2
17	6270	12	36	6676	4	55	7099	2
18	6283	6	37	6704	1	56	7103	8
19	6322	2	38	6728	10	57	7143	3

Kaynak: 5510 sayılı Kanun, mevzuat.gov.tr (Erişim Tarihi: 21.05.2018)

Tablo 3 ise 5510 sayılı Kanun'un değişimini göstermektedir. Bu tabloya göre Kanun'un yürürlüğe girdiği 2006 yılında 109 asıl madde ve 13 geçici madde olmak üzere 122 toplam maddeden oluşurken; çeşitli değişikliklerle 01/04/2018 tarihinde 109 asıl madde, 18 ek madde ve 76 geçici madde olmak üzere 203 maddeye ulaşmıştır. Bu durum, kanun metninin yürürlüğe girdiği günden 18/05/2018 tarihine kadar yaklaşık olarak % 66 oranında değiştiğini göstermektedir.

Tablo 3. 5510 Sayılı Kanunun Değişimi

<i>Kanun</i>	<i>Asıl Madde</i>	<i>Ek Madde</i>	<i>Geçici Madde</i>	<i>Ek Geçici Madde</i>	<i>Toplam Madde Sayısı</i>	<i>Değişim Oranı</i>
5510 (16.06.2006)	109	--	13	--	122	--
5510 (01.04.2018)	109	18	76	--	203	% 66

Kaynak: Alper, 2017: 6

Mevzuat metnindeki değişiklikler sadece kanunlarda yapılmamıştır. Yönetmelik, tebliğ ve genelgelerden oluşan ikincil mevzuatta da sık ve kapsamlı değişiklikler yapılarak ikincil sosyal güvenlik mevzuatı külliyatı oluşmuştur (Alper, 2016: 19). Karmaşıklıkla önemli göstergelerinden biri olan mevzuat metninin sık sık değişmesi, okuyucu ve uygulayıcılar tarafından güncel mevzuatı takip etmek açısından oldukça ciddi bir zorluk oluşturmaktadır.

Literatürde bazı akademisyenler bu duruma işaret etmek için sosyal güvenlik alanında kitap yazmayı kum üzerine yazı yazmaya veya kumdan şato yapmaya benzetirler. Buna göre yargı kararları veya mevzuat değişiklikleri sonucunda oluşan her dalga, daha önce yazılmış olanları kısmen geçersiz bırakarak kumdan şatoyu bir anda ortadan kaldırır (Güzel vd., 2009: 1). Bu sebeple sosyal güvenlik alanında yapılan yayınlar, sürekli güncelleme gereksinimi duyarlar.

2.7.1.2 Mevzuat Metninin Sayısı ve Uzunluğu

Sosyal güvenlik mevzuatı, çalışma hayatına ve sosyal yaşama paralel olarak sürekli olarak değişip gelişmekte ve dolayısıyla hacmi giderek artmaktadır. Ülkemizde 2006 yılındaki sosyal güvenlik reformu ile farklı sosyal sigortalar sistemlerinin tek çatı altında "Sosyal Güvelik Kurumu" olarak birleştirilmesi sonucunda 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu daha kapsamlı, daha detaylı ve daha

sınıflandırılmış hale gelmiştir. Ayrıca eski sosyal güvenlik sistemlerinin bazı hükümlerinin halen geçerliliğini sürdürmesi, mevzuatın boyutlarını oldukça geniş ve kapsamlı kılmaktadır.

5510 sayılı Kanun ile tek yasa, tek norm ve standart birliği ilkesi amaçlanmıştır. Ancak uygulamada bu durum; tek yasa, üç uygulama, çoklu standart ilkesine dönüşmüş ve yeni bir mevzuat karmaşıklığına sebep olmuştur (Okur, 2011: 16).

Tablo 4'ten de görüldüğü gibi reform öncesinde çeşitli sosyal güvenlik sistemleri kanunlarında 1089 madde vardı. Reform sonrasındaki 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu incelendiğinde; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun 109 asıl madde, 18 ek madde ve 76 geçici madde olmak üzere toplam 203 madde ve 200 sayfadan oluşmaktadır. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanun ise 45 asıl madde, 4 ek madde ve 10 geçici madde olmak üzere 59 maddeden ve 39 sayfadan oluşmaktadır.

Reform öncesinde 1089 madde varken bugün, 5510 ve 5502 sayılı Kanunla birlikte bu sayı 262'ye düşmüştür. Her ne kadar madde sayısı azalsa da maddelerin uzunlukları, fıkra ve bent sayıları artmıştır.

Tablo 4. Reform Öncesi ve Sonrasında Sosyal Güvenlik Mevzuatı

<i>Reform Öncesi</i>					
Kanun	Madde	Ek madde	Geçici madde	Ek Geçici madde	Toplam
506	143	49	30	3	285
5434	137	80	218	23	458
1479	54	21	24	23	152
2925	42	-	2	-	44
2926	64	3	10	-	77
2829	18	-	5	-	23
3201	15	-	8	-	23
4447	19	2	6	-	27
				Toplam	1089
<i>Reform Sonrası</i>					
5502	45	4	10	-	59
5510	109	18	76	-	203
				Toplam	262

Kaynak: Alper, 2017: 1

Bununla birlikte normlar hiyerarşisinde yer alan, kanunların ve tüzüklerin uygulanmasına yol göstermek amacıyla çıkarılan yönetmelikler ve genelgeler, sosyal güvenlik mevzuatında önemli bir yere sahiptir. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun kurulmasından 2017 yılının sonuna dek 197 adet genelge ve 50 adet yönetmelik yayınlanmıştır. Bu tez çalışması için yapılan hesaplamalarda sadece yürürlükte olan genelgelerin sayfa sayısının 3039'a ulaşırken, yönetmeliklerin sayfa sayısının ise 491'e ulaştığı tespit edilmiştir. Tüm bu göstergeler, mevzuat metinlerinin uzunluğu bakımından karmaşıklığına işaret etmektedir.

5510 sayılı Kanun, kapsamı bakımından oldukça geniş olmasından dolayı Kanun'da birçok hükümlere detaylı yer verilememiş, birçok husus zorunlu olarak ihmal edilmiş ve kanun metnine dahil edilememiştir. Bu durum, uygulamada birçok problem ile karşılaşılmasına neden olmuş ve problemlerin çözümü amacıyla ikincil mevzuata ağırlık verilmiştir. İkincil mevzuat, birincil mevzuatta yer bulamamış veya açıklık getirilmesi gereken durumlar için çıkartılır. Ancak sosyal güvenlik mevzuatında ikincil mevzuat, bu amacın dışına çıkarak birincil mevzuatın tekrarı biçimine dönüşmüştür. Örneğin; 5510 sayılı Kanun'un 4., 5. ve 6. maddelerinde sigortalı sayılanlar ve sayılmayanlara ilişkin hükümlerden bahsedilmiş ve bu hükümlere ilişkin açıklamalarda bulunulmuş olmasına rağmen aynı konuda ikincil mevzuatta yer alan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 9. ve 10. maddelerinde ve 5510 Sayılı Kanun Gereğince Sigortalı Sayılanlar, Sayılmayanlar, Sigortalılığın Başlangıcı, Kuruma Bildirilmesi ve Sona Ermesi Hakkında Tebliğ'de herhangi bir ekleme ve açıklama yapmaksızın birincil mevzuatla aynı düzenlemelere yer verilmiştir. Böylelikle ikincil mevzuat, açıklık ve boşluk doldurma fonksiyonu olarak kullanılmamış olup, mevzuat kalabalıklığına ve karışıklığına neden olmuştur (Bulut, 2011: 102-103).

2.7.1.3 Mevzuat İçerisindeki Fıkra ve Bent Kelimelerinin Fazlalığı

Madde; bir kanununun içinde yer alan, içerik bakımından birbirinden farklı hükümler içeren ve rakamlarla ardışık olarak gösterilen bölümlerdir. Maddeler kendi içerisinde; fıkralardan, bentlerden, alt bentlerden, cümlelerden veya ibarelerden oluşur (Araç ve İba, 2003: 39). Kanun içerisinde madde yazımında;

- Genel kural ile istisna arasındaki ilişkiye ve istisnaların genel kuralı ortadan kaldıracak kadar fazla olmamasına,
- Madde içerisindeki fıkraların ve bentlerin dizilişlerine,

- Kanun metninin genelden başlayıp ayrıntıda son bulacak şekilde maddelerle ifade edilmesine,
- Maddelerin birbirleriyle olan bağlantısına,
- Maddelerdeki fıkra sayısının üç veya dörtten fazla olmamasına dikkat edilmelidir (Araç ve İba, 2003: 55).

Sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklık göstergesi kapsamında metin içerisinde geçen fıkra ve bent-bend kelimelerinin sayıları incelenmesi ile Tablo 5 oluşturulmuştur. Bu tabloya göre 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda 63 adet fıkra, 5 adet bent; 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununda 9 adet fıkra, 1 adet bent; 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda 138 adet fıkra, 11 adet bent; 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununda 2 adet fıkra, 5 adet bent; 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununda 7 adet fıkra, 4 adet bent ve sosyal güvenlik reformu sonrası çıkartılan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda ise 1092 adet fıkra ve 787 adet bent sözcüğü yer almaktadır.

Tablo 5. Reform Öncesi ve Sonrası Fıkra ve Bent Kelime Sayıları

<i>Reform öncesi</i>			
Kanun	Fıkra	Bent	Toplam
506	63	5	68
1479	9	1	10
2925	2	5	7
2926	7	4	11
5434	138	11	149
		Toplam	245
<i>Reform sonrası</i>			
5502	85	52	137
5510	1092	787	1879
		Toplam	2016

Kaynak: <https://kms.kaysis.gov.tr> adresinden edinilen veriler ile oluşturulmuştur.

5510 sayılı Kanun'da fıkra ve bent kelime sayılarındaki ciddi artış, oldukça dikkat çekicidir. Fıkra ve bent kelime sayısı, karmaşıklık açısından tek gösterge değildir ancak önemli bir göstergedir.

2.7.1.4 Mevzuat İçerisindeki Uzun ve Karmaşık Cümleler

Mevzuat metinleri ile diğer dil metinleri arasında yazılma aşaması bakımından fark vardır. Şöyle ki; diğer tüm metin tiplerinde hem metni tasarlayan hem de metni kaleme alan kişi, yazardır. Mevzuat metinlerinde ise meclis üyesi milletvekilleri tarafından yapılan yasa metinlerini kaleme alan, yasa taslağı görüşmelerinde yer almayan yazarlardır. Yasa yapan ve yasayı yazan kişilerin farklılığı, doğal olarak farklı bir dilin oluşmasına neden olmaktadır. Diğer taraftan, çoğu metin tiplerinde okuyucu ve hedef kitle aynıdır. Ancak mevzuat metinlerinde ilgili kitle, tüm vatandaşlar olmasına rağmen mevzuat metinlerini okuyanlar ve yorumlayanlar, avukatlar, hakimler yani hukuk ile ilgilenenlerdir. Mevzuatlar, insanların yükümlülüklerinden kaçmak veya haklarının sınırlarını zorlamak gibi eğilimleri olabileceği düşünülerek dil bilimine ilişkin kaynakların izin verdiği ölçüde anlaşılır, açık ve her hukuki ayrıntıyı içine alacak bir biçimde hazırlanmaya çalışılır (Özyıldırım, 1999: 91-92).

Mevzuat metinlerinin dil karmaşası çoğu zaman normal olarak kabul edilir hatta mevzuatın dilinin açık olduğu ve hemen anlaşılabilirliği durumlar çok nadirdir. Bunun nedeni ise önceden beri süregelen eğilimlerden ve bir olayı tek bir cümle ile tüm ayrıntıları kapsayacak şekilde ifade etme çabasından kaynaklanmaktadır (Sözer, 2017: 7). Bu çaba da, mevzuatta kullanılan dilin; güç anlaşılmasına, uzun ve karmaşık cümleler içermesine, sık tekrarlara ve eski kelime kullanımlarına sebep olur. Başka bir deyişle mevzuat metinlerinin çok kapsamlı, karmaşık ve uzun olmasına neden olur. Mevzuat metinlerinin bu özellikleri, metnin anlaşılabilirlik düzeyini düşürmektedir. Bu durum da mevzuat metinlerinin herkes tarafından kolayca okunup anlaşılmasını ve bir amaca hizmet etmesini zorlaştırmaktadır.

Sosyal güvenlik mevzuatı metinleri incelendiğinde bu karmaşık ve uzun cümleler yapısı ile sık sık karşılaşılmaktadır. Bu duruma örnek olarak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda sosyal güvenlikle ilgili olarak en temel işlemlerden biri olan Sigortalılığın Bildirimi, Sigortalılığın Sona Ermesi ile ilgili maddeler verilebilir.

Sigortalılığın Bildirimi ile ilgili olarak;

MADDE 8- (Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/6 md.) İşverenler, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri, 7 nci maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıç tarihinden önce, sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Ancak işveren tarafından sigortalı işe giriş bildirgesi; a) İnşaat, balıkçılık ve tarım işyerlerinde işe başlatılacak sigortalılar için, en geç çalışmaya başlatıldığı gün, b) Yabancı ülkelere sefer yapan ulaştırma araçlarına sefer esnasında alınarak çalıştırılanlar ile Kuruma ilk defa işyeri bildirgesi verilecek işyerlerinde; ilk defa sigortalı çalıştırmaya başlanılan tarihten itibaren bir ay içinde çalışmaya başlayan sigortalılar için, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren en geç söz konusu bir aylık sürenin dolduğu tarihe kadar, c) Kamu idarelerince istihdam edilen 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa göre işsizlik sigortasına tabi olmayan sözleşmeli personel ile kamu idarelerince yurt dışı görevde çalışmak üzere işe alınanların, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren bir ay içinde, Kuruma verilmesi halinde, sigortalılık başlangıcından önce bildirilmiş sayılır. Sigortalılar, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren en geç bir ay içinde, sigortalı olarak çalışmaya başladıklarını Kuruma bildirirler. Ancak, sigortalının kendini bildirmemesi, sigortalı aleyhine delil teşkil etmez. (Değişik üçüncü fıkra: 17/4/2008-5754/6 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendinde bulunanlar hariç olmak üzere diğer alt bentleri kapsamında sigortalı sayılan kişilerden köy ve mahalle muhtarları için seçildiklerine ilişkin mazbatalarını ilgili seçim kurulundan aldıkları tarihten, sigortalılıkları vergi mükellefiyetlerinin başladığı tarihten başlayan sigortalılar için vergi mükellefiyeti işleminin tesis tarihinden itibaren iki ayı geçmemek üzere ilgili vergi dairesince vergi mükellefinin işe başlama işlemlerinin tekemmül ettirildiği tarihten ve diğerleri için 7 nci maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıcından; (4) numaralı alt bendi kapsamında sigortalı sayılanlar için ise kanunla kurulu meslek kuruluşlarına kayıt tarihinden itibaren kendi mevzuatına göre kayıt veya tescili yapan ilgili kurum, kuruluş ve birlikler, vergi daireleri ve Esnaf ve Sanatkâr Sicil Müdürlüğü sigortalı işe giriş bildirgesi düzenleyerek Kuruma vermekle yükümlüdür. 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (1), (2) ve (3) numaralı alt bentlerinde sayılanların bildirimleri en geç 15 gün, (4) numaralı alt bendinde sayılanların bildirimleri ise en geç bir ay içinde yapılır. Ayrıca 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendinin (4) numaralı alt bendinde sayılanların kendileri tarafından da sigortalılık bildirimleri yapılabilir. 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasında belirtilenlerin ise çalışmaya başladıkları tarihten

itibaren en geç bir ay içinde tescil eden kuruluş tarafından Kuruma bildirilmesi zorunludur. Kurum bu bildirimlerden itibaren bir ay içinde tescili yapılan kişilere, sigortalılık hak ve yükümlülüklerinin başladığını bildirir.

(Değişik beşinci fıkra: 17/4/2008-5754/6 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında sigortalı sayılan kişileri çalıştıracak işverenler, bu kapsamda ilk defa veya tekrar çalıştırmaya başlattıkları kişileri, 7 nci maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde belirtilen sigortalılık başlangıcından itibaren, onbeş gün içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirmekle yükümlüdürler. Aynı kamu idaresinin farklı birimleri arasındaki naklen tayin ve görevlendirmelerde bildirim yapılmaz.

Kamu idareleri ile bankalar, Kurumca sağlanacak elektronik altyapıdan yararlanmak suretiyle, Kurumca belirlenecek işlemlerde, işlem yaptığı kişilerin sigortalılık bakımından tescilli olup olmadığını kontrol etmek ve sigortasız olduğunu tespit ettiği kişileri, Kuruma bildirmekle yükümlüdürler. Bu maddenin ikinci ve beşinci fıkraları hariç olmak üzere, diğer fıkralarında belirtilen yükümlülükleri yerine getirmeyen ilgililer hakkında, 102 nci madde hükümlerine göre idarî para cezası uygulanır.”

şeklinde oldukça uzun ve karmaşık cümlelerle ifade edilmiştir.

Bunun gibi Kanunun birçok maddesinde, başka maddelere atıfta bulunmaktadır. Kimi zaman bir maddenin tam olarak anlaşılabilmesi için 4-5 maddenin incelenmesi gerekmektedir. Bu yöntem, “Sıçrama yöntemi” olarak adlandırılmakta ve karmaşıklığa sebep olmaktadır (Bulut, 2011: 104). Bu konuya ilişkin bir örnek, 5510 sayılı Kanunun 102. maddesinin birinci fıkrasının (g) bendidir. Bu bentte, atıfta bulunulan maddeler ve bu maddelere de atıfta bulunulan maddeler, Tablo 6’da görülmektedir.

Tablo 6. 5510 sayılı Kanununun 102. maddesinin Atıf Tablosu

<i>Ana Hüküm</i>	<i>Atıfta Bulunulan Maddeler</i>	<i>Atıfta Bulunulan Maddeler</i>	<i>Atıfta Bulunulan Maddeler</i>
102/1-g	8/3	4/1-b	
		7/1-b	4/3
	9/1-b	4/1-b	
		6/1-k	
		6/1-ı	
		4/1-a	
	9/3	4/1-a	
		4/1-c	
		5	
		4/1-b	
		6/1-k	
		6/1-ı	
	47/3		
	90/1		
	8/7		

Kaynak: Bulut, 2011: 104

Tablo 6'ya göre Kanun metnindeki 102/1-g hükmünün eksiksiz bir şekilde anlaşılabilmesi için kanundaki 15 farklı hüküm incelenmeli ve anlaşılmalıdır. Benzer örnekler, 5510 sayılı Kanununun çeşitli maddelerinde mevcuttur. Kanunun bütününe hakim olan iç atıfların, karmaşıklığı daha da arttırdığı görülmektedir (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 46). Ayrıca Kanunun çoğu maddesinin son fıkrasında ifade edilen “*Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.*” hükmüne dayanarak çıkartılan yönetmelikler ve bu yönetmeliklere bağlı tebliğler de düşünüldüğünde mevzuat karmaşıklığı giderek artmakta ve içerisinden çıkılmaz bir hal almaktadır (Bulut, 2011: 104).

2.7.1.5 Mevzuat Dilinde Yabancı ve Teknik Terimlerin Fazlalığı

Her meslek alanında olduğu gibi hukukun da kendine özgü kelimeleri ve terimleri vardır. Hukukta Arapça terimlerin ve kelimelerin yoğun bir şekilde kullanımı, metinlerin kolaylıkla anlaşılmasını zorlaştırmakta ve konunun uzmanı olmayan kişiler için sözlük kullanımını gerektirmektedir (Özyıldırım, 1999: 93).

Türkçe'nin sadeleştirilmesi çabaları, hukuk alanında ilk olarak 1945 yılında olmuştur. 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, 4695 numara ve 10 Ocak 1945 tarihli Kanunla sadeleştirilmiştir. Örneğin, yabancı kökenli ön ve son eklerin azalması, yabancı kelimelerin yerine Türkçe karşılıklarının bulunması, kelime gruplarının, tamlamaların mümkün olduğu kadar Türkçe kurallara göre yapılması, cümle kuruluşlarında Türkçe'ye dönüş gibi izler görülmektedir (Özdemir, 2006: 45).

Bu anlamda sosyal güvenlik mevzuatının anayasası olarak kabul edilen 5510 sayılı Kanunun 2006 yılında kaleme alındığı düşünülürse dili, diğer Kanun metinlerine nazaran daha sade ve anlaşılabilir. Ancak sosyal güvenlik mevzuatının yakından ilişkili olduğu 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil usulü hakkında Kanun için aynı şeyleri söylemek pek mümkün değildir.

Buraya kadar bahsedilen tüm göstergeler ışığında sosyal güvenlik mevzuatının karmaşık bir yapıya sahip olduğu ve mevzuat metinlerindeki yeni düzenlemeler ve değişiklikler ile birlikte bu yapının giderek arttığı gözlemlenmektedir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde, karmaşıklığın önemli göstergelerinden biri olan okunabilirlik kavramına değinilmiş ve sosyal güvenlik mevzuatının okunabilirlik düzeyleri, Türkçe için geliştirilen formüller yardımıyla belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATININ OKUNABİLİRLİĞİ

Metinlerin oluşturulmasında yazarının aktarmak istediği duygular, düşünceler ve mesajlar oldukça etkilidir. Oluşturulan metin, okuyucusuyla iletişim kurar bu anlamda yazar ve metin kavramlarına okuyucu kavramının da eklenmesi gerekir. Okuyucunun okuduğu metni anlayabilmesi için öncelikle metnin anlamsal ve yapısal yönlerini analiz edebilmesi gerekmektedir. Bu süreçte metnin okunduğu ortam, türü, anlaşılabilirliği, akıcılığı, kelime sayısı, noktalama ve imla kurallarına uygunluğu, cümlelerinin uzunluğu, okuyucunun yaşı, fiziksel engelinin bulunup bulunmaması, okuma motivasyonu anlamayı etkilemektedir (Çoban, 2014: 97).

Sosyal güvenlik mevzuatındaki uygulamalar, kişilere haklar sağlarken aynı zamanda yerine getirilmesi gereken yükümlülükler ile kişiler için riskler de oluşturmaktadır. Bu nedenle sosyal güvenlik mevzuatının, kişiler için okunabilir ve anlaşılabilir olması hiç kuşkusuz ki çok önemlidir. Çünkü mevzuat metinlerinin okunabilirlik düzeyi ne kadar yüksekse okuyucu tarafından o derece iyi anlaşılacaktır. Metinlerdeki gereksiz olarak uzatılmış cümleler ise anlam kaymasına sebep olmaktadır. Bu sebeple basit, kısa ve tam cümleler, hem okunabilirliği hem de anlaşılabilirliği kolaylaştırmaktadır (Karatay vd., 2013: 608).

Çalışmanın bu bölümünde okunabilirlik kavramı detaylı bir şekilde anlatılmış ve çeşitli okunabilirlik formülleri verilmiştir. Ayrıca sosyal güvenlik mevzuatındaki kanunların, yönetmeliklerin ve tebliğlerin, Türkçe için geliştirilmiş okunabilirlik formülleri kullanılarak okunabilirlik düzeyleri hesaplanmıştır.

3.1 Okunabilirlik Kavramı

Okunabilirlik, dile özgü bir kavramdır. İlk olarak MÖ 9. yüzyılda kutsal sayılan metinleri oluşturan kelimelerin özelliklerinin tasnifinde din adamlarınca kullanılmış ve kelimelerin nicel özellikleri dikkate alınmıştır (Mirzaoğlu ve Akın, 2015: 147). Daha sonra okunabilirlik kavramı, kurumlar arası yazı metinlerinde, sağlık ve askeri teşkilatlarda ve eğitim alanında kullanılmaya başlanmıştır (Boztaş vd., 2014: 140).

Okunabilirliğe ilişkin literatürde pek çok tanım bulunmaktadır. Ateşman'a göre (1997) okunabilirlik, okuyucu için okuduğu metnin anlaşılabilirliğinin kolay ya da zor olmasıdır (Ateşman, 1997: 71). Başka bir deyişle eğitimi belli bir düzeyde olan okuyucunun bir metni; okuyabilmesi, anlayabilmesi veya metindeki dile özgü özelliklerin okuyucu tarafından anlamlı hale getirilebilir olması durumudur (Güyer vd.,

2009: 752). Başka bir tanıma göre ise okunabilirlik; metindeki kelimelerin ve cümlelerin okuma kolaylığı olup metnin açıklığının öz niteliğidir (Tekşan, 2016: 25).

Okunabilirlik, metinlerin zorluk ve okuyucunun düzeyine uygunluk seviyesine ilişkin bir kavramdır (Güyer vd., 2009: 752). Bir metnin zorluk ve kolaylık seviyesinin tespit edilmesinde genellikle kelime ve cümle uzunlukları olmak üzere iki değişken kullanılmaktadır. Bu anlamda okunabilirlik, bir dilin hecelerinin, kelimelerinin ve cümlelerinin karakteristik özelliklerini kullanarak bazı nicel veriler sunar ve metnin, belirli bir düzeydeki okuyucu tarafından anlaşılabilirliği konusunda fikir verir (Tekşan, 2016: 25).

Genel anlamda çoklu ve ortalama hece sayısı, kelime sıklığı, ortalama kelime uzunluğu ve ortalama cümle uzunluğu okunabilirliğe etki eden faktörler olarak sayılabilir. Bir cümledeki kelime sayısının artması, cümlenin okuyucu tarafından okunabilirliğini azaltmaktadır (Boztaş vd., 2014: 141).

Bir metnin okunabilirliği, metnin kendisine bağlı olduğu kadar, metnin okuyucusunun özelliklerine de bağlıdır. Bu özellikler; okuyucunun dil yetenekleri, konuya ilişkin geçmiş bilgileri, metni okumaya olan ilgileridir (Al-Tamimi vd., 2014: 373). Okuyucunun okuma yeteneği ya da eğitimsel kazanımları, okuryazarlığın önemli parçalarından biridir (Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2573). Okuryazarlık seviyeleri şu şekilde 4'e ayrılabilir:

- *Okuma yazma bilmeyen*: Çok basit kelimeleri ve paragrafları okuyamayan kişilerdir.
- *Tam gelişmemiş (temel, başlangıç)*: Basit ve tanıdık bir metinde aktarılan örtük bilgiyi bulamayan kişidir.
- *Temel*: Fonksiyonel olarak okur yazar olan kişidir. Örneğin ortalama uzunlukta bir metni okuyabilen ve anlayabilen ve çıkarımlar ile belirlenebilen bilgiyi bulabilebilen kişidir.
- *Gelişmiş*: Tamamiyle okur yazar olan kişidir. Örneğin uzun metinleri, bu metinlerin ilgili olduğu parçaları okuyabilen, çıkarımlar ve sentezler yapabilen kişidir (Aluisio vd., 2010: 1).

Okunabilirlik düzeyinin belirlenmesinde kullanılan en yaygın yöntem olan okunabilirlik formülleri, günümüzde arama motorlarına ve diğer web araçlarına eklenmiştir. Böylelikle web sonuçları ile okunabilirlik seviyeleri ilişkilendirilmiş ve genel yazım kalitesinin iyileştirilmesi teşvik edilmiştir. Ayrıca okunabilirlik düzeyini

ölçen formüller; Microsoft Word, KWord, IBM Lotus Symphony, WordPerfect ve WordPro gibi çoğu metin düzenleyicilerine eklenerek daha iyi okunabilirlik puanı amaçlanmıştır (Al-Tamimi vd., 2014: 370). Örneğin Microsoft Word programında Flesch Okuma Kolaylığı ve Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyleri okunabilirlik formüllerini kullanarak bir metnin okunabilirliğini değerlendirmek için şu adımlar izlenmelidir:

- Yazılı materyalin dijital kopyası, bir Word belgesi olarak kaydedilmelidir.
- Web sayfasındaki bir makale, basit metin olarak kaydedilmelidir.
- Tarih, telif cümleleri, posta adresleri gibi konu dışı bilgilerin tamamı silinmelidir.
- Sadece metnin kendisi kalmalı ve başlıklar, alt başlıklar, tablolar ve şekiller silinmelidir.
- Bir cümle içindeki “iki nokta üst üste”, “noktalı virgüller” ve sayılardaki ondalık hane noktaları silinmelidir.
- Microsoft Word Ofis arayüzünde “araçlar” menüsü altında “seçenekler” seçilmelidir.
- “Yazım ve dilbilgisi” tıklanmalı ve “Okunabilirlik istatistiklerini göster” kutusu işaretlenmelidir.
- Böylece dosya üzerinde yazım ve dilbilgisi denetimi yapılır. Metin tamamlandığında metnin Flesch Okuma Kolaylığı ve Flesch-Kincaid puanlarını gösteren bir pencere açılır (Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2577).

Okunabilirlik, bir metnin okuyucusuna ne kadar uygun olduğuna ilişkin değişkenlerden biri olmakla birlikte en önemlisidir (Freda, 2005: 152). Başka bir deyişle okunabilirlik, metin ile okuyucunun uyumuna ilişkin bir problemdir. Güçlü bir okuyucu için basit metinler sıkıcı iken; akıcı okunamayan metinler ise zayıf bir okuyucu tarafından okunmaktan vazgeçilir. Ayrıca bir okuyucu; karmaşık ve uzun cümle yapısı içeren, basımı kötü yapılmış metinleri okumada güçlük çekmektedir (Solmaz, 2009: 17-18).

Okunabilirlik, literatürde oldukça karıştırılan okunaklılık ve anlaşılabilirlik kavramları ile yakından ilişkilidir. *Okunaklılık*, bir metnin yalnızca dış yapı özelliklerini içerir (Okur ve Arı, 2013: 203). Başka bir deyişle okunaklılık; bir metnin yazı tipi ve boyutu, metnin içinde tabloların veya şekillerin yerleşimi, renk gibi biçimsel özellikleri içermektedir (Güyer vd., 2009: 758). *Anlaşılabilirlik* ise bir metnin anlamsal özellikleri

ile ilgilidir. Bu özelliklerin başında hece veya kelime sayısı, zor veya yabancı kelimeler, teknik terimler, soyut ve somut kelimeler gelmektedir (Güyer vd., 2009: 758). Okunabilirlik ile anlaşılabilirlik arasındaki fark şu şekilde verilebilir: Okunabilirlik, bir metnin kendisinin karakteristiği iken anlaşılabilirlik, bir metni anlamlı yapmak için okuyucunun yeteneğinin bir göstergesidir. Bir metin okunabilirken anlaşılabilir olması için sözdiziminin yanında okuyucunun geçmiş bilgisi, ilgi alanları ve genel okuma düzeyi de etkilidir (Wissing vd., 2016: 157). Tablo 7’de okunaklılık, anlaşılabilirlik ve okunabilirlik kavramları bir bütün olarak gösterilmektedir.

Tablo 7. Okunaklılık, Anlaşılabilirlik ve Okunabilirlik Kavramlarının İçeriği

<i>Okunaklılık</i>	Dış yapı özellikleri (yazı tipi boyutu, renk, tablo ve şekil ile sayfanın kompozisyonu vb.)
<i>Anlaşılabilirlik</i>	Metnin içeriği ve iç yapı özellikleri (metin konusu, plan, dil, anlatım vb.)
<i>Okunabilirlik</i>	Metnin hece, kelime ve cümle yapısına bakarak okunabilirliğini ve okuma zorluk derecesini belirleme

Kaynak: Okur ve Arı, 2013: 204

Metinler analiz edilirken metinlerin niteliksel ve niceliksel özellikleri üzerinde durulmalıdır. Bir okuyucunun, bir metni okumaya devam etmek istemesi metni anladığını göstermektedir. Ancak okuyucu tarafından anlaşılabilir bulunan bir metin, o metnin okunabilir bulunduğu anlamına gelmemektedir (Güyer vd., 2009: 758). Bu anlamda bir metnin anlaşılmasına ilişkin değişkenler; hatasız bir içerik, ilgi çekici bir düzen, aktif bir dil, grafikler, yeterli boşluklar, madde imli listeler, kültürel uygunluk olarak sıralanabilir (Freda, 2005: 152).

Badarudeen ve Sabharwal (2010), hasta eğitim materyallerinin okunabilirliğinin ve anlaşılabilirliğinin geliştirilmesi için şu yolları önermektedir:

- Materyalde verilmek istenen mesajların sayısı azaltılmalıdır.
- Kısa cümleler kullanılmalıdır.
- Sanki biriyle konuyormuş gibi bir dil kullanılmalıdır.
- Tıbbi jargon kullanımını azaltılmalıdır.
- Belirsiz kelimelerden kaçınılmalıdır.
- Yaygın kelimeler seçilmeli ve tutarlı bir şekilde kullanılmalıdır.

- Hedef okuyucu için yaygın ve kültürel olarak uygun benzeşimler kullanılmalıdır.
- Konuya ilişkin istatistikler verilirken gerçek sayılar yerine “yarım”, “üçte bir” gibi kelimeler kullanılmalıdır.
- Tırnak işaretlerinden ve sembollerden kaçınılmalıdır (Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2577).

3.1.1 Okunabilirliğe İlişkin Literatür Taraması

Okunabilirlik, belirli bir düzeydeki okuyucular tarafından bir metnin anlaşılma derecesidir. Bu kavramın ortaya çıkışı, Aristo ve Plato’ya kadar uzanmaktadır (Güyer vd., 2009: 752). 19. yüzyılın başlarında ise Amerika Birleşik Devletleri’nde kullanılmaya başlanmıştır. 1898’te F.W. Kaeding’in sık kullanılan kelimeler sözlüğü çalışması, okunabilirliğe ilişkin ilk çalışmalardan biridir (Mirzaoglu ve Akın, 2015: 5).

Yabancı literatürde Almanca, İspanyolca, Fransızca, İsveççe, İngilizce, Rusça, Japonca, Arapça ve Çince dillerine ilişkin geliştirilmiş okunabilirlik testleri bulunmaktadır. Okunabilirlik testleri, yazılı metnin ne kadar anlaşılabilir olduğunun değerlendirmesinde bir yoldur. Bu testler, yaklaşık 80 yıldan beri eğitim, askeri, sağlık, hukuk ve kamu alanlarında uygulanmaktadır. Sağlık eğitim broşürlerinin okunabilirliğine ilişkin çalışmalar incelendiğinde genellikle Flesch-Kincaid eğitim düzeyi ve SMOG okunabilirlik formüllerinin sıkça kullanıldığı görülmüştür.

Ateşman (1997) tarafından yapılan çalışma, Türkçe metinlerin okunabilirliğine ilişkin ilk çalışmadır. Ateşman bu çalışmada Flesch’in geliştirdiği okunabilirlik formülünü, Türkçe için yeniden tasarlamıştır. Bu formül, günümüzde farklı alanlarda Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin ölçülmesinde oldukça yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Temur (2003), okunabilirlik kavramına değinmiş, okunabilirlik formülleri ve okunabilirlik düzeylerinin sınıflandırılmasına ilişkin teorik bilgiler vermiştir.

Fanguy, Kleen ve Soule (2004), şirketlerin gizlilik politikalarının okunabilirliğini, Cloze test yöntemi ile araştırmışlardır. Bu araştırmada BellSouth, Fifth Third, SouthTrust ve Wall-Mart şirketlerinin verilerini kullanmışlar ve müşterilerden sonuçları çevrimiçi bir şekilde toplamışlardır. Çalışmanın sonunda 4 şirkete ait metinlerin kolay bir şekilde okunamadığı ve yardımcısız anlaşamadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Plucinski, Olsavsky ve Hall (2009), 7 adet yönetim muhasebesine giriş ve finansal muhasebeye giriş ders kitaplarının okunabilirliğini analiz etmişlerdir. Ders kitapları arasındaki istatistiksel farklılık, *t* testi ile araştırılmıştır. Çalışmada analiz edilen kitaplardan sadece 1 tanesinin kolay okunabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Freda (2005), American Pediatri Akademisi'nin 64 adet hasta eğitim broşürünün okunabilirliğini, Flesch-Kincaid eğitim düzeyi ve SMOG okunabilirlik formülleri ile incelemiştir. Yapılan çalışmada incelenen broşürlerin ortalama okunabilirliği; Flesch-Kincaid eğitim düzeyi formülüne göre 74, SMOG okunabilirlik formülüne göre ise 10.1 çıkmıştır.

Sabharwal, Badarudeen ve Kunju (2008), Amerikan Ortopedik Operasyonlar Akademisi'nin web sitesindeki hasta eğitim veritabanında yer alan 663 adet hasta eğitim makalesinin okunabilirliğini incelemiştir. Çalışma, metinlerin tavsiye edilen okunabilirlik seviyesinin üzerinde olduğu sonucuna varmıştır.

Güyer, Temur ve Solmaz (2009), okunabilirlik kavramının dile özgü bir kavram olduğunu ve paket programlardaki uygulamaların her dil için yeterli olmayacağını düşünerek Türkçe bir metin analizi yazılımı geliştirilmişlerdir. eTma adını verdikleri Türkçe yazılımın okunabilirlik araştırmalarda kullanılmasını önermişlerdir.

Aluisio, Specia, Gasperin ve Scarton (2010), düşük okur yazarlık seviyesindeki okuyuculara yönelik metin basitleştirmesini sağlayan ve SIMPLIFICA adını verdikleri bir araç geliştirmişlerdir. Çalışmada farklı öğrenme algoritmaları ve özellikleri denenmiş ve tatmin edici sonuçlar elde edilmiştir.

Çetinkaya (2010), Türkçe metinlerde okunabilirlik düzeylerine ilişkin bir okunabilirlik formülü oluşturmuştur. Bu amaçla 32 Türkçe bilgilendirici metin incelenmiştir. Ortalama kelime ve cümle uzunluğu, çok heceli kelime oranı ve tekrarlanan kelime gövde oranı değişkenlerinin metinlerin okunabilirliği ile ilişkisi Pearson korelasyon analiziyle belirlenmiştir. Çalışmanın sonunda çoklu doğrusal regresyon analizi ile okunabilirlik puanını tahmin eden bir denklem oluşturulmuştur.

Bezirci ve Yılmaz (2010), İngilizce için tanımlanmış okunabilirlik formüllerinin Türkçe dil yapısına uygunluğu ve uyarlanabilirliği araştırılmıştır. Bu amaçla çeşitli türlerdeki ve düzeylerdeki Türkçe kitap metinleri kullanılmıştır. Türkçe'ye ilişkin nicel özellikler belirlenmiş ve Türkçe dil yapısına uygun bir okunabilirlik formülü geliştirilmiştir.

Cronin, Hanlon ve Connor (2011), İrlanda'da hasta bilgilendirmesine ilişkin el broşürlerinin okunabilirliğini araştırmışlardır. Bu amaçla yaşlı insanlar için hazırlanan

45 adet yaygın hasta bilgi broşürü incelenmiş ve sonuçlar gazetelerin okunabilirlik düzeyleri ile karşılaştırılmıştır. Araştırmada, SMOG okunabilirlik formülü kullanılmış ve araştırmanın sonucunda hasta bilgi broşürlerinin çoğunun oldukça yüksek okunabilirlik seviyelerine (9,4 ile 16,33 arasında) sahip olduğu görülmüştür.

Taylor (2012), farklı dillerde (İngilizce, Çince, Japonca, Malayca, Endonezyaca ve İspanyolca) yazılmış benzer konuları kapsayan iş sağlığı ve güvenliği belgelerinin okunabilirlik düzeylerini SMOG formülü ile belirlemiştir.

Eker, Tüzün, Aytar ve Daşkapan (2013), fizik tedavi ve rehabilitasyona ilişkin eğitim broşürlerinin okunabilirlik düzeylerini, Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilen formüller ile belirlemiştir. Çalışmada dikkate alınan 44 broşürün yarısından fazlasının okunabilirlik düzeyinin orta güçlükte ve zor olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda hasta veya hasta yakınlarının bu broşürleri, ancak bir fizyoterapistin veya hekimin yardımıyla anlayabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Okur ve Arı (2013), çalışmanın yapıldığı tarihte geçerli olan ve 6., 7. ve 8. sınıf 15 adet Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini hesaplamışlardır. Bu amaçla Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilen formüller kullanılmıştır. Çalışmada okunabilirlik açısından öyküleyici metinlerin, bilgilendirici metinlerden daha kolay okunabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Karatay, Bolat ve Güngör (2013), uzman görüşü ve çıkartmalı okunabilirlik yöntemleri ile Türkçe ders kitapları metinlerinin okunabilirliklerini incelemiştir. Her iki yöntemden elde edilen sonuçların birbiriyle tutarlı olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla uzmanlar tarafından kolay, orta ve zor olarak sınıflandırılan metinler arasından 6, 7 ve 8. sınıf düzeyindeki öğrenciler için metinler seçilmiş ve her metin üzerinde 20 çıkartmalı okunabilirlik işlemi yapılmıştır. Çalışmanın sonunda Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, uzmanların düşündüğü gibi öğrenci düzeyine uygun olmadığı ve okunabilirlik düzeylerinin zor olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Jayaratne, Anderson ve Zwahlen (2014), dişçi implantlarına ilişkin hastalara yönelik çevrimiçi bilgilerin okunabilirliklerini incelemiştir. İncelenen metinler, Google arama motoru ile elde edilmiş ve bilinen okunabilirlik formülleri ile incelenmiştir. İnternet sitelerindeki hasta metinlerinin çoğunun, hastalar için önerilen okuma düzeylerinin oldukça üzerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Saad, Udin ve Derashid (2014), Malezya'da yürürlükte olan Gelir Vergisi sistemini okunabilirlik açısından incelemiştir. Bu amaçla Flesch okuma kolaylığı ve Flesch Kincaid eğitim düzeyi formüllerini kullanmışlardır. Çalışmada yürürlükte olan

kanunların ve destekleyici materyalin okunabilirlik düzeylerinin düşük olduğu ve dikkate alınan kanunun yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Al-Tamimi, Jaradat, Aljarrahve Ghanim (2014), farklı alanlardan çıkarılan yaklaşık 1196 adet metni incelemişler ve Arapça'da okunabilirlik düzeyini belirlemek için bir indeks geliştirmişlerdir. Geliştirilen indekse ek olarak, Arapça metinlerin okunabilirlik düzeyini etkileyen faktörleri, faktör analizi ile ortaya çıkarmışlardır. Bu şekilde gereksiz faktör sayısını azaltmışlar ve önemli olarak belirlenen faktörleri, geliştirdikleri indekste değişken olarak kullanmışlardır.

Çoban (2014), okunabilirlik kavramına ilişkin bir literatür taraması yapmış ve Türkiye'de bu konuda farklı disiplinlerde yapılan çalışmalara yer vermiştir.

Boztaş, Özbilgin, Öçmen, Altuntaş, Özkardeşler, Hancı ve Günerli (2014), Türkiye'de farklı hastanelerin anesteziyoloji bölümlerinde kullanılan 45 adet aydınlatılmış onam formlarının okunabilirlik düzeylerini araştırmışlardır. Bu çalışmada Ateşman, Flesch-Kincaid eğitim düzeyi ve Gunning Fog okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Çalışmada incelenen metinlerin okunabilirlik oranlarının oldukça düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Mirzaoğlu ve Akın (2015), 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan öyküleyici ve bilgilendirici metinlere ilişkin okunabilirlik düzeylerini incelemişlerdir. Bu incelemede Ateşman (1997) tarafından geliştirilen formül kullanılmıştır. Çalışmada öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyleri, bilgilendirici metinlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumağaç (2016), Mustafa Ruhi Şirin'nin otuz hikâyesini okunabilirlik açısından incelemişlerdir. İncelemede, içerik analizi tarama modeli kullanılmıştır. Hikâyeler, okunabilirlik açısından Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülleri ile incelenmiştir. Buna göre incelenen hikaye metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin, Ateşman formülüne göre çoğu kolay olmak üzere orta, kolay ve çok kolay; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise çoğu eğitsel olmak üzere bağımsız ve eğitsel olduğu sonucuna varılmıştır.

3.1.2 Okunabilirliği Belirleme Yöntemleri

Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik literatürde yaygın olarak kullanılan uzman görüşü, çıkartmalı okunabilirlik yöntemi ve okunabilirlik formülleri olmak üzere üç yöntem bulunmaktadır.

Uzman görüşü, metnin okunabilirlik düzeyine ilişkin görüşün, metinde bahsedilen konunun uzmanından alınmasına dayanmaktadır. Bu yöntemin dezavantajları, okunabilirliğin belirlenmesinin uzun bir süre gerektirmesi ve subjektif olmasıdır (Karatay vd., 2013: 608).

Çıkartmalı okunabilirlik yöntemi, okunabilirlik formüllerinden sonra literatürde en yaygın olarak kullanılan yöntemdir. Okunabilirlik formülleri, bir yazılı metnin okunabilirlik bakımından zorluğunu ölçerken, yazılı metnin anlaşılabilirliğini ölçmede yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizliğin sebebi, bu formüllerin cümle uzunluklarına ve kelime uzunluklarına dayanmasıdır. Bu mantığa göre uzun cümlelerin anlaşılması, kısa cümlelere göre daha zordur (Fanguy vd., 2004: 117). Basit kelimeler veya cümleler; ortak kelimelerin daha kısıtlı anlamını, belirli kelime biçimlerini kullanma eğilimlerini, birleştirici araçların önemini veya ekonomik değişkenlerin değişim oranı gibi ölçülebilir olguları doğru bir şekilde ifade etmek için kelime seçiminde hassaslığı yakalayamamaktadır (Greene, 2001: 94). Bu yetersizlikleri ortadan kaldırmak için Taylor (1953) tarafından anadilde yazılmış metinlerin okunabilirliğini belirlemek üzere çıkartmalı okunabilirlik yöntemi (cloze test) kullanılmıştır (Keshavarz ve Salimi, 2007: 82).

Çıkartmalı okunabilirlik yöntemi, bir yazılı metindeki her *n*. kelimeye veya rassal bir şekilde bırakılmış boşluklara dayanır (Greene, 2001: 85). Bu yöntemde bir metnin ilk 250 kelimesinde her 5. kelimenin yerini boşluk alır ve okuyuculardan eksik kelimenin içeriğe dayalı tahmin yapılması istenir. Çıkartmalı okunabilirlik puanı, okuyuculardan alınan doğru kelimelerin bir yüzdesi olarak hesaplanır (Kandula ve Zeng-Treitle, 2008: 354). Tablo 8’de çıkartmalı okunabilirlik puanlarına ilişkin bir derecelendirme verilmiştir.

Tablo 8. Çıkartmalı Anlaşılabilirlik Düzeyleri

<i>Çıkartmalı Puanı</i>	<i>Seviye</i>
% 0 - % 43	Oldukça kötü seviye – dil, okuyucuların anlayabilmesi için oldukça zor
% 44 - % 57	Öğretici seviye – okuyucular, yardım alarak anlayabilirler
% 58 - % 100	Bağımsız seviye – okuyucular, tek başlarına anlayabilirler.

Kaynak: Wissing vd., 2016: 161

Çıkartmalı okunabilirlik yöntemi, ayırık cümleler için kullanılan boşluk doldurma testlerinden farklıdır. Çıkartmalı okunabilirlik yöntemi, daha uzun metinlere uygulanır bu nedenle bir konu çevresindeki öğeleriyle birlikte ele alır (Keshavarz ve Salimi, 2007: 82).

Çıkartmalı okunabilirlik yöntemi, basit ve hazırlanması kolaydır (Bormuth, 1968: 189). Bununla birlikte literatürde çıkartmalı okunabilirlik yönteminin okuyucular için zaman alıcı ve uğraştırıcı olması bu nedenle de her okuyucu üzerinde test edilmesi gereken metin sayısını kısıtlaması gibi dezavantajlarından da bahsedilmektedir (Kandula ve Zeng-Treitle, 2008: 354).

3.1.3 Okunabilirlik Formülleri

Okunabilirlik formülleri, bir yazılı metnin okunabilirliğini belirlemek için yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Bir okunabilirlik formülü, regresyon analizinden çıkarılan matematiksel bir denklemdir. Buna göre okunabilirlik formüllerinin elde edilmesi, bir kişinin bir metni okurken yaşadığı zorluk ile o metnin dilsel karakteristiğinin ölçümü olmak üzere iki değişken arasındaki ilişkiyi en iyi ifade eden denklemin bulunmasını gerektirmektedir (McLaughlin, 1969: 640). Bu anlamda okunabilirlik formülleri, metnin yapısal özelliklerini dikkate alarak metinlerin okuma kolaylığını veya zorluğunu belirleyen ve buna göre metinleri sınıflandıran bir yöntemdir (Çetinkaya, 2010: 40).

Geçerli bir okunabilirlik formülü geliştirmek için bir metnin okunabilirliğini etkileyen kelime uzunlukları, kelime tekrarları, kelime haznesinin miktarı, zor kelimelerin sayısı, ortalama cümle uzunlukları, metindeki ana fikrin açıklığı, mecazların kullanımı ve dilbilgisi yapısının karmaşıklığı gibi tüm faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir (Al-tamimi vd., 2014: 373).

Okunabilirlik formülleri; kelime uzunluğuna, cümle uzunluğuna ve kelimelerin kullanım karmaşıklığına dayanmaktadır. Kendine özgü özellikleri ve kullanım alanları olan birçok okunabilirlik formülleri bulunmaktadır (Freda, 2005: 152). Bunlar; Dale-Chall Okunabilirlik, Flesch Okuma Kolaylığı, Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi, SMOG Okunabilirlik, Gunning-Fog Göstergesi, Fry Okunabilirlik Grafiği, Ateşman Okunabilirlik ve Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik formülüdür. İngilizce için Flesch-Kincaid ve Gunning-Fog göstergesi; İsveç ve Danimarka dilleri için LIX indeks; İspanyolca için Fernandez-Huerta indeks, Fransızca için ise Kandal ve Moles formülleri sıkça kullanılmaktadır (Al-tamimi vd., 2014: 370). Türkçe için ise yaygın olarak kullanılan formüller, Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilmiştir. Literatürde yaygın olarak kullanılan formüllerin bir özeti, Tablo 9'da görülmektedir.

Tablo9. Okunabilirlik Formüllerinin Özeti

<i>Araç</i>	<i>Değişkenler</i>	<i>Avantajlar</i>	<i>Dezavantajlar</i>	<i>Yorumlar</i>
Flesh Okuma Kolaylığı (FRE) Formülü	Kelime başına ortalama hece sayısı ve cümle başına ortalama kelime sayısı	Yaygın bir şekilde kullanılabilir, Microsoft Ofis programlarının içinde standart bir şekilde yer alır.	Puanlar, 0-100 arasında değişir ve bu puanların yorumu görece olarak zordur. Diğer okunabilirlik formüllerinin sonuçları ile negatif bir şekilde ilişkilidir.	Flesch Okuma Kolaylığı puanı arttıkça, Flesh-Kincaid eğitim düzeyi azalır veya tam tersi olarak artar. İngilizce için yaygın kullanılır.
Flesh Kincaid (FK) Eğitim Düzeyi	FRE formülü ile aynı değişkenleri kullanır.	Yaygın bir şekilde kullanılır, geçerliliği çoğu çalışmada yapılmıştır, hızlı ve yönetilmesi kolay bir yöntemdir. Diğer okunabilirlik formülleri ile ilişkilidir.	Sadece çok heceli ve uzun cümlelere odaklanır bu nedenle örneğin, kısa ama alışılmamış tıp jargonunu okuma zorluğu olarak değerlendirir.	İngilizce için en yaygın kullanılan formüldür.
Gunning Fog Göstergesi	Cümle başına ortalama kelime sayısı, 2 heceli kelimelerin yüzdesi	FRE ve FK formülleri ile kıyaslandığında uygulaması, kısa zaman gerektirir.	FRE ve FK formülleri ile kıyaslandığında bilgisayar yazılımı yaygın değildir.	Gunning-Fog Göstergesi de FRE, FK, SMOG ve Fry gibi de tablolar ve sütunlar şeklinde verilen metnin okuma zorluğunu ölçemez. İngilizce için uygundur.
SMOG Okunabilirlik Formülü	2'den fazla heceye sahip kelimelerin sayısı	Diğer formüller ile karşılaştırıldığında daha katı bir kriter içerir. %100 anlaşılabilirliği amaçlar, bu nedenle FK eğitim düzeyi formülünden 1-2 puan daha fazla sonuç verir.	Kullanımı, FRE ve FK formülleri ile kıyaslandığında yaygın değildir.	Kanser broşürleri için Ulusal Kanser Enstitüsü tarafından önerilmiştir. İngilizce için uygundur.
Fry Okunabilirlik Grafiği	100 kelime başına hece ve cümle sayısı	İngilizce ve İspanyolca için uygundur. Diğer okunabilirlik formülleri ile oldukça ilişkilidir.	Grafiği tahmin eden yazılım araçları, FRE ve FK formülleri kadar yaygın değildir.	Diğer formüllere göre el ile kolay bir şekilde yönetilebilmesi bakımından önerilmektedir. İngilizce ve İspanyolca için uygundur.
Dale-Chall Okunabilirlik Formülü	Cümle başına hece sayısı ve zor kelimelerin yüzdesi	Anlaşılabilirlik için uygundur. Kelime hazinesini ve cümle yapısını dikkate alır.	Kelime işleme yazılımlarında yaygın değildir.	İlk olarak sağlık eğitim broşürleri için ortaya atılmıştır. İngilizce için uygundur.

Kaynak: Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2575-2576

3.1.3.1 Dale-Chall Okunabilirlik Formülü

Dale-Chall okunabilirlik formülü, Edgar Dale ve Jeanne S. Chall tarafından sağlık eğitim materyallerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu formül okunabilirliği, hem cümle yapısını kullanarak hem de 3000 adet sıkça kullanılan kelimeyi içeren yazılı bir metnin bilinmeyen kelimelerin oranlarını kullanarak hesaplamaktadır (Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2574). Başka bir deyişle bu formül, cümle uzunluğuna ve bilinmeyen (zor) kelime sayısına dayanmaktadır.

Dale-Chall okunabilirlik formülü adımları şu şekildedir (Dale ve Chall, 1948: 37-39):

- Bir kitaptan her 10 sayfadan yaklaşık 100 kelime alınır. Bir makale için her 2000 kelimedenden 100 kelime seçilir. Eğer 200-300 kelimelik bir yazılı metin ise metnin tamamı incelenir.
- Seçilen örnekteki kelime sayısı belirlenir.
- Seçilen örnekteki cümle sayısı belirlenir.
- Seçilen örnekteki bilinmeyen (zor) kelime sayısı belirlenir. Bilinmeyen kelime, Dale tarafından hazırlanan listede yer almayan kelimelerdir.

Eşitlik 1’de görüldüğü cümle uzunluğu, kelime sayısının, cümle sayısına oranlanması ile hesaplanır.

$$\text{Cümle Uzunlukları} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \quad (1)$$

Eşitlik 2’de ise bilinmeyen kelimelerin sayısının, geriye kalan kelime sayısına bölünmesi ve çıkan sonucun 100 ile çarpılması ile zor kelime oranı hesaplanır.

$$\text{Zor Kelime Oranı} = \frac{\text{Zor Kelime Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} * 100 \quad (2)$$

Eşitlik 1 ve Eşitlik 2’de bulunan değerler, Eşitlik 3’te yerine yazılır.

$$X_{c50} = 0,1579x_1 + 0,0496x_2 + 3,6365 \quad (3)$$

Bu eşitlikte;

X_{c50} : Test sorularının yarısını doğru olarak yanıtlayan okurun okuma düzey puanını,

x_1 : Sık kullanılan 3000 kelimelik listenin dışında kalan kelime oranını (zor kelime oranı),

x_2 : Kelime olarak ortalama cümle uzunluğunu göstermektedir.

Yapılan işlemlerle bulunan okuma düzey puanı Tablo 10’da yer alan “Dale-Chall Formülüne göre okunabilirlik düzeyleri” ölçeğine göre yorumlanır (Dale ve Chall, 1948: 42). Tabloda yer alan okuma eğitim düzeyleri, okurun eğitim düzeyine değil okuma düzeyine gönderimde bulunur.

Tablo 10.Dale-Chall Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri

<i>Okuma Düzey Puanı</i>	<i>Okuma Eğitim Düzeyi</i>	<i>Eğitim Aşaması</i>	<i>Yaş</i>
4,9	1. Düzey 2. Düzey 3. Düzey 4. Düzey	İlköğretim	5-10
5,0-5,9	5. Düzey 6. Düzey		10-12
6,0-6,9	7. Düzey 8. Düzey	Ortaöğretim	12-14
7,0-7,9	9. Düzey 10. Düzey		14-16
8,0-8,9	11. Düzey 12. Düzey		16-18
9,0-9,9	13. Düzey 14. Düzey	Üniversite	18-22
10 ve yukarı	15. Düzey ve üzeri		22+

Kaynak: Çetinkaya, 2010: 46

3.1.3.2 Flesch Okuma Kolaylığı Okunabilirlik Formülü

Flesch Okuma Kolaylığı (FRE) Okunabilirlik Formülü, Flesch (1943) tarafından geliştirilmiştir. Flesch okuma kolaylığı okunabilirlik formülünün uygulama adımları şöyledir:

- Okunabilirliği ölçülecek yazılı metinden sistematik bir şekilde 100 kelimelik örneklem seçilir.
- Her 100 kelimedeki hece sayısı hesaplanır.
- Her cümledeki ortalama kelime sayısı hesaplanır. Hesaplanan tüm değişkenler, Eşitlik 4’te verilen formülde yerine konur (Hartley, 2016: 1524).

$$\text{Flesch Okuma Kolaylığı Puanı} = 206,835 - (1,015 \times \text{OKU}) - (84,6 \times \text{OCU}) \quad (4)$$

Burada;

OKU: Ortalama olarak kelime uzunluğunu,

OCU: Ortalama olarak cümle uzunluğunu göstermektedir.

Formülde yer alan kelime başına hece sayısı, bir kelimenin zorluğunun ölçüsüdür. Her cümledeki kelimeler ise sözdiziminin karmaşıklığının bir göstergesidir (Stockmeyer, 2009: 46). Formülden elde edilen sonuç, Flesch Okuma Kolaylığı Puanıdır. FRE puanı, 0 ile 100 arasında değişmektedir. Buna göre 0, yazılı metnin okunmasının oldukça zor olduğuna başka bir deyişle okunamaz olduğuna; 100 ise yazılı metnin okunabilirliğinin çok kolay olduğuna işaret eder (Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2574). Ara puanlar ise Tablo 11’de verilen bilgilere göre değerlendirilir.

Tablo 11.FRE Formülüne Göre Okunabilirlik Düzeyleri ve Yorumları

<i>Flesch Okuma Kolaylığı Puanı</i>	<i>Okuma Yaşı</i>	<i>Okunabilirlik Düzeyi</i>	<i>Örnek</i>
90-100	10-11 yaş	Çok Kolay	Çizgi roman
80-90	11-12 yaş	Kolay	Kolay roman
70-80	12-13 yaş	Oldukça Kolay	Popüler romanlar
60-70	14-15 yaş	Standart	Tabloit gazeteler
50-60	16-17 yaş	Oldukça Zor	Giriş niteliğindeki ders kitapları
30-50	18-20 yaş	Zor	Lisans öğrencilerinin yazıları
0-30	mezun	Çok Zor	Akademik yazılar

Kaynak: Hartley, 2016: 1524

Flesch, basit bir İngilizce ile yazılmış metin için okunabilirlik puanını 60 olarak belirlemiştir. Microsoft ofis programı, çoğu belge için 60-70 arasında FRE puanını önermektedir (Stockmeyer, 2009: 46).

FRE okunabilirlik formülü, genellikle hukuki yazışmalarda kullanılmaktadır (Savla ve Martino, 2012: 95).

3.1.3.3 Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi Formülü

Flesch-Kincaid eğitim düzeyi formülü, yazılı bir metnin okunabilirliğinin belirlenmesinde en sık kullanılan ve 1970’lerin ortalarında J. Peter Kincaid tarafından geliştirilen bir formüldür (Stockmeyer, 2009: 46). Bu formül, Flesch Okuma kolaylığı formülünün değiştirilmiş şeklidir (Badarudeen ve Sabharwal, 2010: 2574). Flesch-Kincaid eğitim düzeyi formülü, liste biçiminde düzenlenmiş bir metinden çok paragraf biçiminde düzenlenmiş metinler için oldukça uygundur. Minimum 35 kelimedenden oluşan metin parçası paragraf olarak tanımlanmaktadır (Sabharwal vd., 2008: 1246).

Flesch-Kincaid eğitim düzeyi, bir yazılı materyali okuyup yorum yapabilmek için gerekli olan eğitim yılını belirtmektedir (Savla ve Martino, 2012: 95,99). Bir metnin yüksek Flesch-Kincaid eğitim düzeyi, materyalin daha zor okunduğunu ve anlaşıldığını göstermektedir. Bu nedenle daha düşük Flesch-Kincaid eğitim düzeyi, metni okumaktan daha çok gelişmiş okuma yeteneği gerektirmektedir (Sabharwal vd., 2008: 1245). Bu puanlar, bir ifadenin okunabilirliğini hesaplamak için cümle uzunluğunu ve kelime tercihlerini gerektirmektedir. Örneğin 10 puana sahip bir metin, 10 yıl veya üzeri eğitimi gerektirmektedir (Savla ve Martino, 2012: 95,99).

Flesch-Kincaid eğitim düzeyi formülü, Eşitlik 5'te verildiği gibidir:

$$\text{Flesch-Kincaid Eğitim Düzeyi} = 0,39 \times \text{OCU} + 11,8 \times \text{OKU} - 15,59 \quad (5)$$

Burada;

OKU: Ortalama kelime uzunluğunu

OCU: Ortalama cümle uzunluğunu göstermektedir.

Flesch okuma kolaylığı ve Flesch-Kincaid eğitim düzeyi formüllerinin her ikisi de kelime ve cümle uzunluklarını kullanmaktadır. Fakat puanlarını hesaplarken bu iki değişkene verdikleri ağırlıklar birbirinden farklıdır. Puanlar, kabaca ters ilişkilidir başka bir deyişle okunması kolay bir metinde Flesch okuma kolaylığı puanı göreceli olarak daha yüksek olmakla birlikte, Flesch-Kincaid eğitim düzeyine göre ise daha düşük dereceli bir seviyeye sahip olacaktır (Jayaratne vd., 2014: 1320).

Microsoft ofis programı, çoğu belge için 7- 8 arasında Flesch-Kincaid eğitim düzeyi puanı önermektedir (Stockmeyer, 2009: 46).

3.1.3.4 SMOG Okunabilirlik Formülü

SMOG okunabilirlik formülü (simple measure of gobbledegook), G. Harry Mc Laughlin (1969) tarafından ders kitaplarının okuma güçlüğüne objektif bir şekilde ölçebilmek amacıyla geliştirilmiştir. Bu formülde, bir metnin bir parçasını anlamak için gerekli olan okuyucunun sahip olması gereken eğitim yılı tahmin edilmeye çalışılır (Cronin vd., 2011: 140). SMOG değerinin hesaplanmasında aşağıda belirtilen adımlar izlenir:

- Metnin başından, ortasından ve sonundan 10'ar adet ardışık cümleler alınır.
- Ele alınan bu cümlelerdeki 3 veya daha fazla heceye sahip kelimeler sayılır.
- 2. adımda bulunan değer, Eşitlik 6'de yerine konur.

$$\text{SMOG Sınıflandırması} = 3 + \sqrt{\text{Çok heceli kelime sayısı}} \quad (6)$$

Çıkan sonuç, SMOG okunabilirlik puanı olarak adlandırılır. Bu puan, okuyucunun ele alınan metnin tamamının anlaşılabilmesi için gerekli olan eğitim seviyesine işaret eder (Mc Laughlin, 1969: 636). Örneğin bir metnin SMOG okunabilirlik puanı, 5'tir. Bu durum ilgili okuyucunun metni okuyup anlaması için 5 yıllık temel eğitim düzeyine sahip olması gerektiğini belirtir. Benzer şekilde elde edilen diğer değerler, Tablo 12'deki gibi yorumlanabilir.

Tablo 12. SMOG Formülü için Okunabilirlik Tablosu

<i>Toplam Çok Heceli Kelime Sayısı</i>	<i>Yaklaşık Eğitim Düzeyi</i>
1-6	5
7-12	6
13-20	7
21-30	8
31-42	9
43-56	10
57-72	11
73-90	12
91-110	13
111-132	14
133-156	15
157-182	16
183-210	17
211-240	18

Kaynak: Çetinkaya, 2010: 52

SMOG okunabilirlik formülü, okuyucunun bir öğretmenden ya da başka birinden yardım almadan tek başına okuyabileceği eğitici olmayan metinler için uygun olduğundan literatürde farklı alanlarda sık bir şekilde kullanılmaktadır (Singh, 2003: 868).

3.1.3.5 Gunning-Fog Göstergesi

Gunning-Fog göstergesi, Robert Gunning (1952) tarafından geliştirilmiştir. Bu gösterge, kelime uzunlukları üzerinde durmaktadır. Flesh okuma kolaylığı formülünde bir metindeki toplam hece sayısı dikkate alınırken; Gunning-Fog göstergesinde bir kelimedeki 3 ya da daha fazla hece sayısı dikkate alınmaktadır (Ott ve Hardie, 1997: 55). Bu anlamda Gunning-Fog göstergesinde değişken olarak, kelime uzunluğu ve cümle uzunluğu yer almaktadır (Bezirci ve Yılmaz, 2010: 51).

Gunning- Fog göstergesi, Eşitlik 7'deki gibi hesaplanmaktadır:

$$\text{Gunning- Fog Göstergesi} = \text{Üç Heceli Kelime Oranı} + \text{Kelime Ortalaması} \times 0,4 \quad (7)$$

Eşitlik 7’de yer alan üç heceli kelime oranı ve kelime ortalaması sırasıyla Eşitlik 8 ve Eşitlik 9’daki gibi hesaplanmaktadır:

$$\text{Üç Heceli Kelime Oranı} = \frac{\text{Üç veya Daha Fazla Heceli Kelime Sayısı}}{\text{Geriye Kalan Kelime Sayısı}} \quad (8)$$

$$\text{Kelime Ortalaması} = \frac{\text{Kelime Sayısı}}{\text{Cümle Sayısı}} \quad (9)$$

Gunning-Fog göstergesi, bir metnin hangi yaş grubu için uygun olduğunu belirtmekte ve bu şekilde metnin kolaylığı veya zorluğu hakkında bilgi vermektedir (Bezirci ve Yılmaz, 2010: 51). En uygun Gunning-Fog göstergesi, 7 ve 8 olarak belirtilmektedir (Çetinkaya, 2010: 52). Bu göstergeye göre çok heceli kelimeler, bir metnin okunmasını zor hale getirmektedir (Ott ve Hardie, 1997: 55). 12’nin üzerinde bir okunabilirlik puanı, engelli düzey olarak tanımlanmaktadır (Çetinkaya, 2010: 52).

3.1.3.6 Fry Okunabilirlik Grafiği

Fry okunabilirlik grafiği, cümle uzunluğu ve heceler olmak üzere iki değişkene dayanmaktadır (Gilliam vd., 1980: 427). Bu okunabilirlik aracı, uygulanabilirlik açısından kolaydır ve bilgisayarlar ya da yazılımlara ihtiyaç olmadan uygulanabilmektedir. Yöntem, oldukça uzun metinler için de uygundur (Badarudeen ve Sabharwal, 2010:2574).

Fry okunabilirlik grafiği şu şekilde kullanılmaktadır:

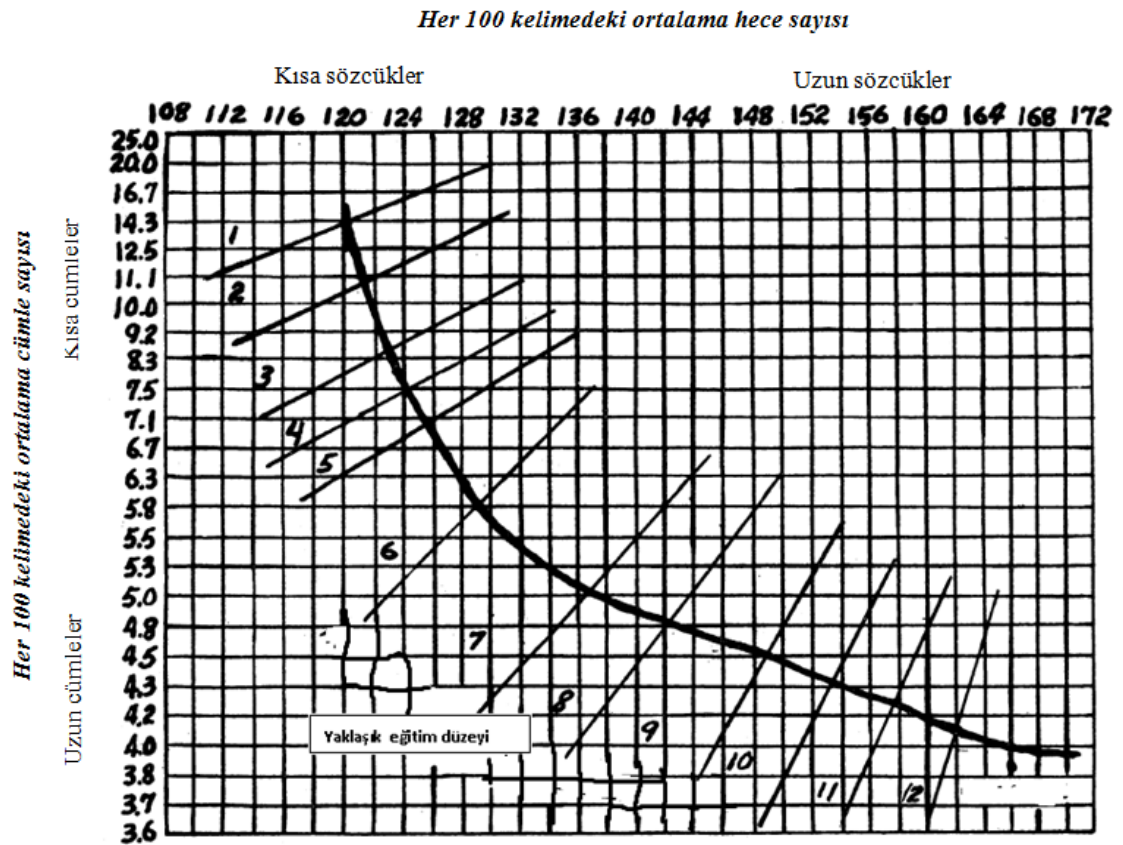
- Dikkate alınan metnin başından, ortasından ve sonundan 100 kelimelik üç tane bölüm seçilir. Tüm özel isimler atlanır.
- Seçilen her 3 bölümdeki cümleler sayılır ve cümle sayılarının ortalaması alınır.
- Seçilen her 3 bölümdeki hece sayısı bulunur ve hece sayılarının ortalaması alınır.
- Grafik üzerinde, seçilen her bölümdeki ortalama cümle sayısı ve ortalama hece sayısı işaretlenir. Noktaların çoğu, eğri çizginin hemen yanına düşer. Grafikteki dik çizgiler, okunabilirlik düzeylerinin bölgelerini birbirinden ayırmaktadır (Fry, 1968: 514).

Fry okunabilirlik grafiğine ilişkin bir örnek şu şekilde verilebilir:

	<u>Her 100 kelimelik bölüm</u> <u>için cümle sayısı</u>	<u>Her 100 kelimelik bölüm</u> <u>için hece sayısı</u>
5. sayfadan 100 kelime	9.1	122
89. sayfadan 100 kelime	8.5	140
160. sayfadan 100 kelime	7.0	129
Toplam	24.6	391
Ortalama	8.2	130

Bu değerlere Şekil 4'te verilen grafikte bakıldığında incelenen kitabın okunabilirlik düzeyinin, 5. Düzey olduğu görülmektedir.

Şekil 4. Fry Okunabilirlik Grafiği

Kaynak: Fry, 1968: 577

Bir metni oluşturan kelimelerin sayımı, her dilde aynı şekilde yapılır. Ancak kelimelerdeki hecelerin sayımı her dilde farklılık göstermektedir (Gilliam vd., 1980: 427).

3.1.3.7 Ateşman Okunabilirlik Formülü

Ateşman (1997), diğer diller için geliştirilmiş olan okunabilirlik formüllerinin Türkçe için kullanılamayacağını savunarak Flesch tarafından geliştirilen okunabilirlik formülünü Türkçe'ye uyarlamıştır. Geliştirilen bu formül, literatürde Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini sınıflandırmaya yönelik ilk çalışmadır (Çetinkaya, 2010: 61).

Ateşman, yeni formül için öncelikle farklı alanlardaki yazılı metinleri incelemiş ve Flesch okuma kolaylığı formülünde yer alan katsayıları, Türkçe için hesaplamıştır. Ayrıca çalışmada Türkçe'de ortalama kelime ve cümle uzunluklarına ilişkin değerler ortaya konmuştur. Bu değerler, Tablo 13'te verilmiştir (Ateşman, 1997: 73).

Tablo 13. Türkçe İçin Belirlenmiş Ortalama Kelime ve Cümle Sayıları

	<i>Kelime uzunluğu (hece)</i>	<i>Cümle uzunluğu (kelime)</i>
En kolay metin	2,2	4
En zor metin	3,0	30

Kaynak: Ateşman, 1997: 73

Ateşman (1997) tarafından geliştirilen ve hece olarak ortalama kelime uzunluğu ve kelime olarak ortalama cümle uzunluğu kullanılan formül, Eşitlik 10'da verilmiştir:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - 40,175 \left(\frac{\text{Toplam hece}}{\text{Toplam kelime}} \right) - 2,610 \left(\frac{\text{Toplam kelime}}{\text{Toplam cümle}} \right) \quad (10)$$

Eşitlik 10 ile elde edilen ve bir metnin okunabilirliğini gösteren okunabilirlik sayısı, Tablo 14 kullanılarak yorumlanmaktadır.

Tablo 14.Ateşman Formülü için Okunabilirlik Düzeyleri

<i>Düzy</i>	<i>Okunabilirlik Sayısı</i>
Çok kolay	90-100
Kolay	70-89
Orta Güçlükte	50-69
Zor	30-49
Çok zor	1-29

Kaynak: Ateşman, 1997: 74

Tablo 14’te bir metnin okunabilirlik sayısı 1 – 100 arasında değişmektedir. 1 ve 100, sırasıyla “çok zor” ve “çok kolay” okunabilirlik düzeylerine karşılık gelmektedir.

3.1.3.8 Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü

Çetinkaya ve Uzun (2010) tarafından ortalama kelime uzunluğuna ve ortalama cümle uzunluğuna dayanan bir okunabilirlik formülü geliştirilmiştir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü yardımıyla bir metnin okunabilirlik düzeyinin hesaplanabilmesi için şu adımların izlenmesi gerekmektedir (Çetinkaya, 2010: 92-94):

- İncelenen metindeki kelimeler sayılır.
- İncelenen metindeki cümleler sayılır.
- İncelenen metindeki heceler sayılır.
- Ortalama cümle uzunluğu (OCU), toplam kelime sayısı toplam cümle sayısına bölünerek Eşitlik 11’de görüldüğü gibi hesaplanır:

$$\text{Ortalama Cümle Uzunluğu} = \left(\frac{\text{Toplam Kelime}}{\text{Toplam Cümle}} \right) \quad (11)$$

- Ortalama kelime uzunluğu (OKU), toplam hece sayısı toplam kelime sayısına bölünerek Eşitlik 12’de görüldüğü gibi hesaplanır:

$$\text{Ortalama Kelime Uzunluğu} = \left(\frac{\text{Toplam Hece}}{\text{Toplam Kelime}} \right) \quad (12)$$

- Eşitlik 13 kullanılarak bir metnin okunabilirlik puanı hesaplanır.

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 118,823 - 25,987 \times \text{OKU} - 0,971 \times \text{OCU} \quad (13)$$

Eşitlik 13'ten elde edilen okunabilirlik puanı, Tablo 15 kullanılarak yorumlanır.

Tablo 15. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü için Okunabilirlik Düzeyleri

<i>Okunabilirlik Puanı</i>	<i>Okunabilirlik Düzeyi</i>	<i>Eğitim Düzeyi</i>
0-34	Engelli (Zor) Düzey	10.,11.,12. Sınıf
35-50	Eğitsel Okuma	8., 9. Sınıf
51+	Bağımsız Okuma	5. 6. 7. Sınıf

Kaynak: Çetinkaya, 2010: 88

3.2 Sosyal Güvenlik Mevzuatının Okunabilirlik Analizi

Bu bölümde sosyal güvenlik mevzuatı metinleri olarak kanunlar, yönetmelikler ve tebliğler analiz edilmiştir. Bu analiz esnasında öncelikle bu metinlerin tamamı, www.mevzuat.gov.tr internet adresinden ve Resmi Gazete'den edinilmiştir. Edinilen metinler, Microsoft Word Ofis paket programına aktarılmıştır. Sözü edilen metinlerin okunabilirlik düzeylerinin hesaplanması için Türkçe metin çözümleyici programlar vasıtası ile metinlerdeki hece, kelime ve cümle sayıları belirlenmiştir. Bu belirleme sürecinde Çetinkaya (2010) tarafından önerilen şu adımlar uygulanmıştır:

- İlk adımda, hece sayıları belirlenmiştir. Seslemler sesletildiği gibi sayılmıştır.
- İkinci adımda, kelime sayıları belirlenmiştir. Bu belirlemelerde boşluk ile aralanmış sayılar, yazı birimler, semboller, birleştirme çizgisiyle ayrılmış kelimeler ve kısaltmalar kelime olarak kabul edilmiştir.
- Son adımda, cümle sayıları belirlenmiştir. Nokta, soru işareti, iki nokta üst üste ve iki parantez ile sonlandırılmış ifadeler, bir cümle olarak kabul edilmiştir.

5510 sayılı ve 5502 sayılı Kanun metinlerinin hece, kelime ve cümle sayıları belirlenmiş ve elde edilen niceliksel değerler, Tablo 16'da verilmiştir. Buna göre 5510 sayılı Kanunda 217.573 hece, 75.689 kelime ve 2.959 cümle varken 5502 sayılı kanunun 36.371 hece, 12.497 kelime ve 536 cümleden oluştuğu belirlenmiştir.

Tablo 16. 5510 ve 5502 Sayılı Kanunlara İlişkin Niceliksel Değerler

	<i>Hece sayısı</i>	<i>Kelime sayısı</i>	<i>Cümle sayısı</i>
<i>5510 sayılı Kanun</i>	217.573	75.689	2.959
<i>5502 sayılı Kanun</i>	36.371	12.497	536

Kanunların okunabilirlik düzeylerini belirleyebilmek için Türkçe'ye özgü geliştirilen Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Bu amaçla Ateşman okunabilirlik formülüne göre 5510 sayılı Kanunun okunabilirlik düzeyini hesaplamak için Tablo 16'da verilen hece, kelime ve cümle sayıları Eşitlik (10)'da yerine konmuştur. Yapılan işlemler, örnek olarak aşağıda verilmiştir:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - 40,175 \left(\frac{217573}{75689} \right) - 2,610 \left(\frac{75689}{2959} \right) = 16,58$$

Yapılan hesaplamalarda 5510 sayılı Kanunun okunabilirlik sayısı, 16,58 olarak bulunmuştur. Bu değer, Tablo 14'e göre "çok zor" düzeyine denk gelmektedir. Başka bir deyişle 5510 sayılı Kanun metninin okunabilirlik düzeyi, Ateşman okunabilirlik formülüne göre "çok zor" dur.

Benzer hesaplamalar 5502 sayılı kanun metni için de yapılmıştır. 5502 sayılı kanun metninin Ateşman formülüne göre okunabilirlik sayısı, 21,05 olarak bulunmuştur. Bu değer 5502 sayılı kanun metninin Ateşman okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyinin "çok zor" olduğuna işaret etmektedir.

Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 5510 sayılı Kanunun okunabilirlik düzeyini hesaplamak için Tablo 16'da verilen hece, kelime ve cümle sayıları Eşitlik (13)'te yerine konmuştur. Yapılan işlemler, örnek olarak aşağıda verilmiştir:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 118,823 - 25,987 \left(\frac{217573}{75689} \right) - 0,971 \left(\frac{75689}{2959} \right) = 19,28$$

Yapılan hesaplamalarda 5510 sayılı Kanunun okunabilirlik sayısı, 19,28 olarak bulunmuştur. Bu değer Tablo 15'e göre "engelli (zor)" düzeyine denk gelmektedir. Başka bir deyişle 5510 sayılı Kanun metninin okunabilirlik düzeyi, Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre "zor" dur.

Benzer hesaplamalar 5502 sayılı kanun metni için de yapılmıştır. 5502 sayılı kanun metninin Çetinkaya-Uzun formülüne göre okunabilirlik sayısı, 20,55 olarak bulunmuştur. Bu değer 5502 sayılı kanun metninin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyinin “engelli (zor)” olduğuna işaret etmektedir.

Ayrıca reform öncesi ve sonrası sosyal güvenlik mevzuatında yer alan Kanunların okunabilirlik düzeyleri hesaplanmış ve Tablo 17’de toplu bir şekilde verilmiştir. Bu tabloya göre reform öncesi sosyal güvenlik mevzuatındaki Kanunların okunabilirlik düzeyleri, reform sonrasındaki Kanunlar ile karşılaştırıldığında okunabilirlik düzeylerinin daha iyi olduğu anlaşılmaktadır.

Kanunlarda yapılan hesaplama işlemleri, yönetmelikler ve tebliğler için de tekrar edilmiştir. Başka bir deyişle yönetmeliklerin ve tebliğlerin hece, kelime ve cümle sayıları belirlenmiştir. Yönetmeliklere ve tebliğlere ilişkin bu değerler, sırasıyla Tablo 18 ve Tablo 19’da verilmiştir. Bu değerler kullanılarak yönetmeliklerin ve tebliğlerin okunabilirlik düzeyleri Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülleri ile belirlenmiştir. Tablo 18 ve Tablo 19’da yönetmeliklerin ve tebliğlerin bu formüllere göre okunabilirlik sayıları ve okunabilirlik düzeyleri verilmiştir. Yönetmelik ve tebliğlerinde Kanun metnilerindeki gibi okunabilirlik düzeylerinin oldukça düşük ve zor metinler arasında yer aldığı görülmektedir.

Tablo 17. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Reform Öncesi ve Sonrası Kanunların Okunabilirlik Düzeyleri

Kanun No	Kanun Adı	Hece Sayısı	Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya - Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya - Uzun Okunabilirlik Puanı
<i>Reform Öncesi</i>								
506	Sosyal Sigortalar Kanunu	92.270	32.345	2.032	42,67	ZOR	29,23	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
1479	Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu	36.117	12.797	1.109	55,32	ORTA GÜÇLÜKTE	34,28	EĞİTSEL OKUMA
5434	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu	115.640	40.744	3.342	52,98	ORTA GÜÇLÜKTE	33,23	EĞİTSEL OKUMA
<i>Reform Sonrası</i>								
5502	Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu	36.371	12.497	536	21,05	ÇOK ZOR	20,55	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
5510	Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	217.573	75.689	2.959	16,58	ÇOK ZOR	19,28	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 18. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri

Yönetmeliğin Adı	Sayfa Sayısı	Madde Sayısı	Değişiklik Sayısı	Hece Sayısı	Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Ateşman Okunabilirlik Puanı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya - Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya - Uzun Okunabilirlik Puanı
Sosyal Güvenlik Kurumu Disiplin Amirleri Yönetmeliği	5	8	0	907	309	13	18,86	ÇOK ZOR	19,46	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sağlık Hizmeti Sunucularının Faturalarının İncelenmesine ve Bedellerinin Ödenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	10	29	1	13.826	4.543	190	14,15	ÇOK ZOR	16,52	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Merkez Teşkilatı Çalışma Yönetmeliği	36	87	0	52.789	17.311	868	24,26	ÇOK ZOR	20,21	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Hizmeti Satın Alım Sözleşmelerinin/Protokollerinin Hazırlanmasına ve Akdedilmesine İlişkin Yönetmelik	3	9	0	4.508	1.464	67	18,09	ÇOK ZOR	17,59	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Genel Sağlık Sigortası Alternatif Geri Ödeme Yönetmeliği	5	12	0	6.101	1.988	99	23,12	ÇOK ZOR	19,57	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu İlaç Geri Ödeme Yönetmeliği	9	18	0	13.265	4.477	210	24,15	ÇOK ZOR	21,12	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Personeli Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği	8	26	2	9.148	3.182	153	29,04	ZOR	23,92	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Genel Sağlık Sigortası Tescil, Prim ve Müstehaklık İşlemleri Yönetmeliği	21	19	1	27.556	10.897	319	8,07	ÇOK ZOR	19,94	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 18. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri (devamı)

Genel Sağlık Sigortası Uygulamaları Yönetmeliği	21	55	1	30.312	10.238	356	4,82	ÇOK ZOR	13,96	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Uzmanlığı Yönetmeliği	8	29	2	9.743	3.346	175	31,94	ZOR	24,59	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliği	29	25	1	6.391	2.208	92	19,90	ÇOK ZOR	20,30	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun Görev, Yetki, Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	4	25	0	4.740	1.617	91	34,68	ZOR	25,39	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Taşınmazlar Yönetmeliği	18	73	2	23.348	7.995	370	25,10	ÇOK ZOR	21,95	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Personeli Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği	10	25	4	7.839	2.655	150	34,01	ZOR	24,91	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Genel Sağlık Sigortası Kapsamında Gelir Tespiti, Tescil ve İzleme Sürecine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	6	23	0	8.885	3.044	110	9,33	ÇOK ZOR	16,10	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Denetmenliği Yönetmeliği	16	37	1	14.290	4.809	235	26,03	ÇOK ZOR	21,73	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Taşra Teşkilatı Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	31	72	5	40.305	13.430	749	31,46	ZOR	23,42	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu İcra Memurları Yönetmeliği	7	16	0	4.013	2.067	50	12,93	ÇOK ZOR	28,23	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 18. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri (*devamı*)

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği	95	127	11	129.533	47.591	1.432	2,74	ÇOK ZOR	15,82	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumuna Yapılan Sigortalı ve İşyeri Bildirimlerinin Bazı Kurumlara Yapılması Gereken Bildirimler Yerine Geçmesine Dair Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	2	11	0	2.027	695	26	11,89	ÇOK ZOR	17,08	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
2022 sayılı Kanun Kapsamında Aylık Alan Özürlülere Sağlık Kurulu Raporu Vermeye Yetkili Hastanelerin Belirlenmesi ile Sağlık Raporlarının Alınmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	1	6	0	487	166	6	8,75	ÇOK ZOR	15,72	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Asgari İşçilik İncelemelerinde Uzlaşma Yönetmeliği	4	19	0	5.398	1.822	78	18,83	ÇOK ZOR	19,15	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Taşınır Satış İşlemleri Yönetmeliği	12	54	0	10.349	3.446	171	25,57	ÇOK ZOR	21,21	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Yurtdışında Geçen Sürelerin Borçlandırılması ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik	7	20	0	9.713	3.453	113	6,06	ÇOK ZOR	16,05	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği	11	25	1	12.046	4.177	176	21,02	ÇOK ZOR	20,83	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Fazla veya Yersiz Ödemelerin Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	4	20	4	4.408	1.533	62	18,77	ÇOK ZOR	20,09	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 18. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri (devamı)

Fiili Hizmet Süresi Zammı Uygulamasının Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	9	11	2	10.261	3.481	155	21,78	ÇOK ZOR	20,41	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmelik	5	12	1	2.891	958	35	6,15	ÇOK ZOR	13,82	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Serbest Muhasebeci Malî Müşavirler İle Yeminli Malî Müşavirlerce İşyeri Kayıtlarının İncelenmesi Hakkında Yönetmelik	5	16	0	6.567	2.408	73	3,17	ÇOK ZOR	15,92	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik	9	21	2	9.275	3.133	153	26,44	ÇOK ZOR	22,01	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumunca 6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna Göre Kullanılacak Yetkilere İlişkin Yönetmelik	6	36	0	9.503	3.171	116	7,08	ÇOK ZOR	14,40	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Hizmetleri Fiyatlandırma Komisyonu Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik	4	14	2	3.960	1.332	77	34,24	ZOR	24,77	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik Ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği	22	100	3	30.757	10.283	365	5,13	ÇOK ZOR	13,74	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumuna Prim Borcu Olan İşverenlerin Kamuoyuna Açıklanmasına Dair Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	2	11	0	2.504	850	40	25,01	ÇOK ZOR	21,63	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 18. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri (*devamı*)

Sosyal Güvenlik Kurumu Genel Kurulunun Toplanması, Çalışması, Temsilcilerin Görevlendirilmesi Ve Yönetim Kurulunun Seçilmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	3	24	2	5.048	1.769	108	41,43	ZOR	28,76	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Bağ-Kur Sigorta Yardımları İşlemleri Yönetmeliği	5	34	0	6.105	2.115	81	14,71	ÇOK ZOR	18,46	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Bağ-Kur Sigortalılarının Ödemek Zorunda Buldukları Primlerin Hesaplanması, Ödenmesi Ve Tahsili Usulleri Hakkında Yönetmelik	2	14	0	2.535	879	35	17,41	ÇOK ZOR	19,49	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Bağ-Kur Sağlık Sigortası Yardımları Yönetmeliği	5	28	1	6.367	2.188	94	21,17	ÇOK ZOR	20,60	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Tarım Sigortalılarının Ödemek Zorunda Oldukları Primlerin Hesaplanması, Ödenmesi Ve Tahsili Usulleri Hakkında Yönetmelik	3	18	0	2.821	936	43	20,93	ÇOK ZOR	19,36	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Tarımda Kendi Adına Ve Hesabına Çalışan Sigortalıların Tescili İle İlgili İşlemler, Başvurma Ve Uymak Zorunda Oldukları Usul Ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	4	22	0	3.499	1.149	43	6,74	ÇOK ZOR	13,74	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Bağ-Kur İsteğe Bağlı Sigortalılık Yönetmeliği	3	18	0	4.525	1.518	57	9,56	ÇOK ZOR	15,50	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 18. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Yönetmeliklerin Okunabilirlik Düzeyleri (*devamı*)

Tarımda Kendi Adına Ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu Kapsamında Tarımsal Faaliyette Bulunanların Tespit, Tescil Ve Takibi Hakkında Yönetmelik	2	14	0	2.545	849	30	4,53	ÇOK ZOR	13,44	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
T.C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Dinlenme Ve Bakımevleri (Huzurevleri) İşletme Yönetmeliği	10	47	0	13.844	4.690	220	24,60	ÇOK ZOR	21,41	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
T.C. Emekli Sandığı Yoklama Yönetmeliği	2	18	0	2.413	812	83	53,90	ORTA GÜÇLÜKTE	32,10	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 19. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Tebliğlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Tebliğın Adı	Hece Sayısı	Kelime Sayısı	Cümle Sayısı	Ateşman Okunabilirlik Sayısı	Ateşman Okunabilirlik Düzeyi	Çetinkaya - Uzun Okunabilirlik Puanı	Çetinkaya - Uzun Okunabilirlik Puanı
Ev Hizmetlerinde 5510 Sayılı Kanunun Ek 9 Uncu Maddesi Kapsamında Sigortalı Çalıştırılması Hakkında Tebliğ	12849	4421	168	13,38	ÇOK ZOR	17,74	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Bankalar Ve Kamu İdareleri Tarafından Yapılacak Olan Sigortalılık Kontrolü İle Kurum Ve Kuruluşlardan Alınacak Bilgi Ve Belgelere Dair Tebliğ	19505	6824	252	13,32	ÇOK ZOR	18,25	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliği	121914	41754	2057	28,54	ÇOK ZOR	23,24	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Tarımsal Faaliyette Bulunanların Prim Borçlarının Sattıkları Tarımsal Ürün Bedellerinden Kesinti Yapılmak Suretiyle Tahsil Edilmesine Dair Tebliğ	7264	2411	87	5,45	ÇOK ZOR	13,62	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
İşveren Uygulama Tebliği	56732	19377	633	1,30	ÇOK ZOR	13,01	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Genel Sağlık Sigortası Geçiş Süresinin Tamamlanması Ve Kurumların Sağlık Yardımlarının Sosyal Güvenlik Kurumuna Devir İşlemlerine İlişkin Tebliğ	7292	2527	92	11,20	ÇOK ZOR	17,16	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
5510 Sayılı Kanunun 4 Üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (C) Bendi Kapsamında Sigortalı Sayılanların Hizmet Bilgilerinin Elektronik Ortama Aktarılması Hakkında Tebliğ	3518	1247	60	31,24	ZOR	25,33	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görev Yapan Askeri Ve Sivil Personelin Genel Sağlık Sigortası Kapsamına Alınması Hakkında Tebliğ	2609	861	35	12,88	ÇOK ZOR	16,19	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 19. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Tebliğlerin Okunabilirlik Düzeyleri (devamı)

İstirahatli Olan Sigortalıların İşyerinde Çalışmadıklarına Dair Bildirimin İşverenlerce Sosyal Güvenlik Kurumuna Gönderilmesine İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkında Tebliğ	1151	387	27	41,93	ZOR	27,62	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Güvenlik Kurumu Asgari İşçilik Tespit Komisyonunca Belirlenen Çeşitli İşkollarına Ait Asgari İşçilik Oranlarını Gösterir Tebliğ	2721	926	45	27,06	ÇOK ZOR	22,48	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Kamu Personelinin Genel Sağlık Sigortası Kapsamına Alınması Hakkında Tebliğ	6755	2452	77	5,03	ÇOK ZOR	16,31	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
5510 Sayılı Kanun Gereğince Kendi Adına Ve Hesabına Bağımsız Çalışanlardan 5 Yıllı Aşan Süreye İlişkin Prim Borcu Bulunanlar İçin Yapılacak İşlemler Hakkında Tebliğ	2036	650	24	2,30	ÇOK ZOR	11,13	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Kamu Görevlilerinin Maluliyet İşlemleri Hakkında Tebliğ	5015	1681	84	26,74	ÇOK ZOR	21,86	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Kamu Görevlilerinin Tahsis Yardımlarına İlişkin Tebliğ	12950	6121	163	15,82	ÇOK ZOR	27,38	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sigortalının Ölümünde Hak Sahibi Olan Ana Ve Babaya Aylık Bağlanmasının Tespitine İlişkin Tebliğ	1986	726	25	13,13	ÇOK ZOR	19,54	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Gelir/Aylık Ödeme Ve Yoklama İşlemleri Hakkında Tebliğ	4034	1408	46	3,83	ÇOK ZOR	14,65	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Tablo 19. Sosyal Güvenlik Mevzuatında Tebliğlerin Okunabilirlik Düzeyleri (devamı)

İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Sigortası Bakımından İşverenin, Üçüncü Kişilerin Ve Sigortalıların Sorumluluğu İle Peşin Sermaye Değerlerinin Hesaplanmasıyla İlgili İşlemler Hakkında Tebliğ	4564	1586	73	26,51	ÇOK ZOR	22,94	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
İşverenlere Verilen Devlet Yardımı, Teşvik Ve Desteklerde Sosyal Güvenlik Kurumundan Alınacak Borcu Yoktur Belgesinin Düzenlenmesine İlişkin Usul Ve Esaslara Dair Tebliğ	2781	979	43	25,28	ÇOK ZOR	22,90	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulama Tebliği	20581	7011	272	13,62	ÇOK ZOR	17,51	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
506 Sayılı Kanunun Ek 5'inci Maddesinin IV Numaralı Bendinin Uygulanması Hakkında Tebliğ	1681	569	20	5,88	ÇOK ZOR	14,42	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
İşverenler Tarafından Aylık Prim Ve Hizmet Belgesinin İnternet Ortamında Sosyal Sigortalar Kurumuna Gönderilmesine (E-Bildirge Uygulaması) İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ	855	299	10	5,90	ÇOK ZOR	15,48	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
2006 Yılı Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı İlaç Listesi Ve Uygulama Tebliği	823	298	12	23,06	ÇOK ZOR	22,94	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY
Sosyal Sigortalar Kurumu Tarafından İşverenlere Borcu Yoktur Belgelerinin İnternet Ortamında Verilmesi (E-Borcu Yoktur Uygulaması) Hakkında Tebliğ	7553	2864	87	6,95	ÇOK ZOR	18,32	ENGELLİ (ZOR) DÜZEY

Çalışmanın bu bölümünde sosyal güvenlik mevzuatının doğrudan ilişkili olduğu Kanun, yönetmelik ve tebliğlerin okunabilirlik düzeyleri araştırılmıştır. Türkçe'ye özgü geliştirilen Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Yapılan hesaplamalar göstermiştir ki sosyal güvenlik mevzuatının okunabilirlik düzeyleri, “çok zor” çoğunlukta olmak üzere “zor” ve “çok zor” olarak hesaplanmıştır. Bu durum, her iki formülün sonucunda da aynıdır. Ayrıca reform öncesi sosyal güvenlik mevzuatındaki Kanunların okunabilirlik düzeylerinin, reform sonrasındaki Kanunlara okunabilirlik düzeylerinden daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Tüm sosyal güvenlik kuruluşlarının tek çatı altında birleştirme hedefi gerçekleştirilmesine rağmen, mevzuatlarının karmaşıklığı ve okunabilirlik düzeyleri halen bir problem olarak devam etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanlar, hayatlarının farklı evrelerinde çeşitli mesleki, fiziksel ve toplumsal risklerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Önemli olan bu risklerin etkilerinin ve sonuçlarının en aza indirilmesidir. Bu görev, devlet tarafından sosyal güvenlik sistemi ile yerine getirilmektedir. Bu sebeple her ülkenin, kendi sistemine uygun bir şekilde oluşturduğu bir sosyal güvenlik mevzuatı bulunmaktadır. Sosyal güvenlik mevzuatı insanlar için hem önemli haklar sunmakta hem de yerine getirilmesi gereken sorumluluklar yüklemektedir. Bu sebeple Sosyal Sigortalar mevzuatının okunabilir ve anlaşılabilir olması hiç kuşkusuz ki çok önemlidir. Çünkü okunabilirlik düzeyi ne kadar yüksek olursa okuyucu tarafından kolay bir şekilde okunup anlaşılacaktır.

Ülkemizde sosyal güvenlik mevzuatı metinleri sık sık değişikliğe uğramakta, mevzuatın hacmi daha da genişlemekte ve dolayısıyla mevzuat, karmaşıklık hale gelmektedir. Sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklığı nedeniyle vatandaşlar, haklarını ve sorumlulukları ararken ve yerine getirirken zorlanmaktadırlar. Bu zorlukları gidermek ve zorluklardan kurtulmak için kimi zaman kurum dışından bir sosyal güvenlik danışmanlığı hizmeti almaktadırlar. Öte yandan Sosyal Güvenlik Kurumu da vatandaşlar gibi bu karmaşıklıktan zarar görmekte ve olması gerekenden daha fazla emek ve zaman harcamak durumunda kalmaktadır. Bu olumsuzlukların giderilmesi için Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Özel İhtisas Komisyonu Raporlarında ve Sosyal Güvenlik Kurumu (2017-2019) Stratejik Planında mevzuatın sade ve anlaşılır bir yapıya kavuşturulması hedeflenmiş ve bunun için eylem planları oluşturulmuştur.

Sosyal güvenlik mevzuatındaki karmaşıklık ve okunabilirlik düzeylerinin nitel verilerle ifade edilmesinden öte nicel verilerle tespit edilip gerekli düzeltmelerin yapılması gerekmektedir. Bu sebeple bu çalışmada sosyal güvenlik mevzuatının karmaşıklık göstergeleri oluşturulmuş ve mevzuatın okunabilirlik düzeyleri belirlenmiştir.

Literatürde karmaşıklığa ilişkin genel kabul görmüş bir indeks bulunmamaktadır. Bu çalışmada karmaşıklığa ilişkin bir indeks ya da formül geliştirilmeyip, gelecekte geliştirilmesi muhtemel indeksler veya formüller için göstergeler başka bir deyişle değişkenler belirlenmiştir. Bu göstergeler; mevzuat metinlerinin sık sık değişmesi, mevzuat metinlerinin sayısı ve uzunluğu, mevzuattaki fıkra ve bent sayılarının fazlalığı, mevzuat metinleri içerisindeki uzun ve karmaşık

cümleler, mevzuatın okunabilirliğinin zorluğu ve son olarak da mevzuat dilindeki yabancı ve teknik terimlerin fazlalığı gelmektedir.

Okunabilirlik düzeylerinin saptanmasında ise literatürde çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bu çalışmada ise bu yöntemlerden okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Türkçe dil yapısına en uygun iki formül olan Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) tarafından geliştirilen formüllerden yararlanılmıştır. Sosyal güvenlik mevzuat metni olarak; kanunlar, yönetmelikler ve tebliğler dikkate alınmıştır. Bu sebeple ilk olarak mevzuat metinlerinin hece olarak ortalama kelime uzunlukları ve kelime olarak ortalama cümle uzunlukları hesaplanmıştır. Hesaplanan bu değerler, her iki formülde de ayrı ayrı yerine konarak mevzuat metinlerinin okunabilirlik puanı ve düzeyi belirlenmiştir. Buna göre 5510 sayılı Kanun metninin Ateşman (1997) formülüne göre okunabilirlik puanı, 16,58 ve okunabilirlik düzeyi “çok zor” olarak bulunmuştur. Aynı şekilde Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre 5510 sayılı Kanun metninin okunabilirlik puanı, 19,28 ve okunabilirlik düzeyi “zor (engelli)” olarak bulunmuştur. Benzer işlemler 5502 sayılı kanun metni için de tekrarlanmış ve Ateşman (1997) formülüne göre okunabilirlik puanı, 21,05 ve okunabilirlik düzeyi “çok zor” olarak bulunmuştur. Aynı şekilde Çetinkaya-Uzun (2010) formülüne göre 5502 sayılı Kanun metninin okunabilirlik puanı, 20,55 ve okunabilirlik düzeyi “zor (engelli)” olarak bulunmuştur. Bu anlamda her iki formül de Kanun metninin okunabilirlik düzeyine ilişkin benzer sonuçlar vermiştir.

Mevzuatın diğer parçası olan her bir yönetmeliğin ve tebliğin okunabilirlik puanları ve buna bağlı olarak okunabilirlik düzeyleri, bahsedilen iki formül ile hesaplanmıştır. Her iki formüle göre de yönetmeliklerin ve tebliğlerin genel itibariyle okunabilirlik düzeylerinin “zor” olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada yapılan uygulama, sosyal güvenlik mevzuatının karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ve okunabilirlik düzeyinin zor metinler grubuna girdiğini göstermiştir. Bu olumsuzlukları gidermek için alınması gereken ilk eylem, mevzuat metinlerinin, okuyucusunun eğitim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmasıdır. Çünkü bir metnin okunabilirliği, o metnin okuyucusunun eğitim düzeyi ile yakından ilişkilidir. Bu sebeple mevzuatların yürürlüğe girmeden önce okunabilirlik düzeylerinin tespit edilmesi ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yürürlüğe girmesi sağlanmalıdır.

Mevzuat metinlerinin her ayrıntıları kapsayacak şekilde hazırlanması okunabilirliği düşürmekte ve dolayısıyla anlaşılabilirlik oranını azaltmaktadır. Bu

amaçla mevzuatı sadece hukukçuların veya sosyal güvenlik uzmanlarının okuyup anlayacağı durumdan çıkarıp, mevzuata ilişkin temel konuları ele alan ve vatandaş doğrudan ilgilendiren konular için eğitim materyalleri veya broşürler hazırlanabilir.

Mevzuat metinlerinde kullanılan cümleler, kısa ve basit olmalı, Türkçe'nin ortalama uzunluğu olan 9-10 kelimeyi geçmemelidir. Kullanılan ifadeler, net ve eksiksiz olmalıdır. Ayrıca metin içerisinde cümleler, tamamlanmamış bir şekilde bırakılmamalıdır. Başka bir deyişle her ifade, cümle şekline getirilmelidir. Mevzuat metinlerinin metin yazarları tarafından okunabilirlikleri tek tuşla hesaplanabilmesi için Microsoft ofis programlarına yama olarak Türkçe okunabilirlik formülleri eklenmelidir.

Sonraki çalışmalarda karmaşıklığa ilişkin bu çalışmada önerilen göstergeler kullanılarak bir karmaşıklık indeksi veya formülü geliştirilebilir. Sosyal sigortalar mevzuatının okunabilirlik düzeyi, diğer okunabilirlik yöntemleri ile hesaplanan sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılabilir. Belirli bir örneklemden alınan veriler, istatistiksel analize tabi tutulabilir. Benzer yöntemlerle ikincil mevzuatların da okunabilirlik düzeyleri hesaplanabilir. Aynı şekilde ülkemizde yürürlükte olan tüm mevzuatlar için de okunabilirlik düzeyleri araştırılabilir. Türkiye'deki sosyal güvenlik mevzuatının okunabilirlikleri ile diğer ülkelerin sosyal güvenlik mevzuatlarının okunabilirlikleri karşılaştırılarak, çeşitli ülkelerdeki sosyal güvenlik mevzuatının genel bir okunabilirlik haritası çıkarılabilir.

KAYNAKLAR

- Akıntürk T. (2002). *Hukuka Giriş*, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Al Tamimi A. K., Jaradat M., Al-Jarrah N. ve Ghanem S. (2014). "AARI: Automatic Arabic Readability Index", *Int. Arab J. Inf. Technol.*, Cilt: 11/4, 370-378.
- Alper Y. (2007). "Kurumsal Yapıda "Tek Çatı" Hayata Geçti", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Cilt: 53, 141-171.
- Alper Y. (2014). "Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar", Abdurrahman İlhan Oral ve Yener Şişman (Eds.), *Sosyal Politika* içinde (s.122-149), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Alper Y. (2016). *Türk Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sosyal Sigortalar Hukuku*, Dora Yayınları, Bursa.
- Alper Y. (2017). "5510 Sayılı Kanunda Yeni Değişiklikler ve Düzenlemeler Yapma İhtiyacı" *Karatahta İş Yazıları Dergisi*, Cilt: 8, 1-34.
- Aluisio S., Specia L., Gasperin C., ve Scarton C. (2010). "Readability assessment for text simplification". In Proceedings of the NAACL HLT 2010 Fifth Workshop on Innovative Use of NLP for Building Educational Applications, 1-9.
- Araç İ., İba Ş. (2003). "Türkiye'de Yasa Önerisi Hazırlama ve Norm Koyma Tekniği ve Yasamacı Mesleğinin Nitelikleri Üzerine", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 58/3, 35-59.
- Arıcı K. (2014). "Genel Olarak Sosyal Güvenlik (Kavram-Amacı-Konusu ve Tarihi Gelişimi)" Yusuf Alper ve Seda Tekeli (Eds), *Sosyal Güvenliği* içinde (s.2-30), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Ateşman E. (1997). "Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi", *Dil Dergisi*, Cilt: 58, 171-174.
- Ayhan A. (2012). "Sosyal Güvenlik Kavramı ve Sosyal Güvenlik İlkeleri", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt: 1/1, 41-55.
- Badarudeen S., Sabharwal S. (2010). "Assessing Readability of Patient Education Materials: Current Role in Orthopaedics", *Clinical Orthopaedics and Related Research*, Cilt: 468/10, 2572-2580.
- Baybora D. (2013). "Sosyal Güvenlik Hukuku Hakkında Genel Bilgiler ve Ülkemizde Sosyal Güvenlik Hizmetlerinin Kurumsal Yapısı". Nüvit Gerek ve Fatma Kocabaş (Eds), *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku* içinde (s.194-226), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Bezirci B., Yılmaz A. E. (2010). "Metinlerin Okunabilirliğinin Ölçülmesi Üzerine Bir Yazılım Kütüphanesi ve Türkçe İçin Yeni Bir Okunabilirlik Ölçütü", *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt: 12/3, 49-62.
- Bilge N. (2017). *Hukuk Başlangıcı*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara
- Bilgili F., Demirkapı E. (2016). *Hukukun Temel Kavramları*, Dora Yayınları, Bursa.
- Boran Güneysu N. (2017). "Hukukun Kaynakları ve Uygulanması". Ufuk Aydın ve Elvan Sütken (Eds.), *Hukukun Temel Kavramları* içinde (s.21-35), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Bormuth J. R. (1968). "Cloze test readability: Criterion reference scores", *Journal of Educational Measurement*, Cilt: 5/3, 189-196.
- Boztaş N., Özbilgin Ş., Öçmen E., Altuntaş G., Özkardeşler S., Hancı V. ve Günerli A. (2014). "Anestezi Uygulaması Öncesi Kullanılan Aydınlatılmış Onam Formlarının Okunabilirliklerinin Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Çalışma", *Turkish Journal of Anesthesia & Reanimation*, Cilt: 42/3, 140-144.

- Bulut M. (2011). “Sosyal Güvenlik Usul Hukuku Kavramı Işığında Ülkemizde Sosyal Parafiskal Yükümlülüklerle Yönelik Usul Kanunu Gerekliliği ve Öneriler”, *Mali Çözüm Dergisi*, Cilt: 106, 89-114.
- Cronin M., O’Hanlon S., ve O’Connor M. (2011). “Readability Level of Patient Information Leaflets for Older People”, *Irish Journal of Medical Science*, Cilt: 180/1, 139-142.
- Çetinkaya G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çoban A. (2014). “Okunabilirlik Kavramına Yönelik Bir Derleme Çalışması”, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, Cilt: 9, 96-111.
- Dale E., Chall J. S. (1948). “A Formula for Predicting Readability: Instructions”, *Educational Research Bulletin*, Cilt: 27/2, 37-54.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2001), *Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı*, Ankara
- Dilik S. (2004). “Sosyal Güvenliğin Finansmanında Yansıma Olayı: Primler ve Devlet Katkıları”, *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt: 7/4, 1-24.
- Eker L., Tüzün E. H., Aytar A. ve Daşkapan A. (2013). “Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Kliniklerinde Kullanılan Sağlık Eğitim Materyallerinin Okunabilirlik Düzeyi”, *Fizyoterapi Rehabilitasyon*, Cilt: 24/1, 93-98.
- Engin E. M. (2015). “İnsan Haklarına İlişkin Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Anayasa m. 90 Son Cümle Hükmü ve Toplu Eylemler Üzerine”, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, Cilt:5/2, 9-36.
- Esener T. (2015). *Hukuka Giriş*, Vedat Kitapçılık Yayınları, İstanbul
- Fanguy R., Kleen B. ve Soule L. (2004). “Privacy Policies: Cloze Test Reveals Readability Concerns”, *Issues in Information Systems*, Cilt: 5/1, 117-123.
- Freda M. C. (2005). “The readability of American Academy of Pediatrics patient education brochures”, *Journal of Pediatric Health Care*, Cilt: 19/3, 151-156.
- Fry E. (1968). “A Readability Formula That Saves Time”, *Journal of Reading*, Cilt: 11/7, 513-578.
- Gilliam B., Peña S. C. ve Mountain L. (1980). “The Fry Graph Applied to Spanish Readability”, *The Reading Teacher*, Cilt: 33/4, 426-430.
- Gözler K. (2013). *Hukukun Temel Kavramları*, Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Gözler K. (2015). *Hukuka Giriş*, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Greene B. B. (2001). “Testing Reading Comprehension of Theoretical Discourse With Cloze”, *Journal of Research in Reading*, Cilt: 24/1, 82-98.
- Gülmez M. (2015). “Sosyal Güvenliğin “Milletlerarası Boyut Kazanması” Sorunu ve Arıcı’nın İki Kitabı”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt:48, 629-651.
- Güneş İ., Yakar S. (2004). “Sosyal Sigorta Finansman Yöntemleri ve Türkiye’de Sosyal Sigorta Kurumlarının Finansman Yöntemlerinin Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:13, 127-142.
- Güriz A. (2016). *Hukuk Başlangıcı*, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Güyer T., Temur T. ve Solmaz E. (2009). “Bilgisayar Destekli Metin Okunabilirliği Analizi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 7/4, 751-766.
- Güzel A., Okur A. R. ve Caniklioğlu N. (2009). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul.
- Güzel A., Okur A.R. ve Caniklioğlu N. (2016). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Beta Basım Yayıncılık, İstanbul.

- Harris N. (2015) Complexity in the law and administration of social security: is it really a problem?, *Journal of Social Welfare and Family Law*, Cilt: 37/2, 209-227.
- Hartley J. (2016). "Is time up for the Flesch measure of reading ease", *Scientometrics*, Cilt: 107, 1523–1526.
- İzci F., Sarıtürk M. (2017). "Yeni Anayasa Değişikliği ile Getirilen Cumhurbaşkanlığı Sisteminin İdari Yapı ve İşleyiş Etkisi", *Proceeding of 2nd International Scientific Researches Congress on Humanities and Social Sciences*, 20-23 Nisan, 517-532.
- İzgi, B. B. (2008). "Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler", *Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi*, Cilt: 16/1, 85-107.
- Jayaratan Y. S. N., Anderson N. K. ve Zwahlen R. A. (2014) "Readability of websites containing information on dental implants", *Clin. Oral Impl. Res.*, Cilt: 25, 1319–1324.
- Kandula S., Zeng-Treitler Q. (2008). "Creating a gold standard for the readability measurement of health texts", In *American Medical Informatics Association annual symposium proceedings*, 353-357.
- Karabacak Y. (2013). "Türk Vergi Kanunlarının Karmaşıklık Düzeyinin Ölçümü Üzerine Bir Deneme", *Maliye Dergisi*, Cilt: 165, 38-53.
- Karatay H., Bolat K. K., Güngör H. (2013). "Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik ve Anlaşılabilirliği", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Cilt: 6/6, 603-623.
- Kayabaşı B., Yılmaz M. ve Doyumağaç İ. (2016). "Mustafa Ruhi Şirin Hikâyelerinin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi", *Adıyaman University Journal of Educational Sciences*, Cilt: 6/2, 323-343.
- Keshavarz M. H., Salimi H. (2007). "Collocational competence and cloze test performance: a study of Iranian EFL Learners", *International Journal of Applied Linguistics*, Cilt: 17/1, 81-92.
- Keskin M., Şahin N. (2010). *Sosyal Güvenlik Mevzuatı Açısından İşveren Yükümlülükleri ve Uygulama Esasları*, Birleşik Matbaacılık, İzmir.
- Mc Laughlin G. H. (1969). "SMOG Grading-a New Readability Formula", *Journal of Reading*, Cilt: 12/8, 639-646.
- Mirzaoğlu V., Akın E. (2015). "5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği Üzerine Bir İnceleme", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 5, 146-155.
- Nam B.T. ve Evans C. (2014). Towards the Development of a Tax System Complexity Index, *Fiscal Studies*, Cilt: 35/3, 341–370.
- Okur A., Arı G. (2013). "6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği", *İlköğretim Online*, Cilt: 12/1, 202-226.
- Okur A.R. (2011). "Ayrıntılarda Boğulan, Çelişkiler ve Değişikliklerle Yok Olan Bir Sosyal Güvenlik Masalı" *Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi*, Cilt:76, 10-20.
- Oral İ. (2004). "Sosyal Güvenlik Kavramının Doğuşu ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Gelişimi", Nüvit Gerek (Ed.), *Sosyal Güvenlik Hukuku* içinde (s.1-17), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Orhan S. (2016). "Sosyal Güvenlikte Norm ve Standart Birliği Sağlandı mı?", *İş ve Hayat Dergisi* Cilt: 2/3, 155-185.
- Ott B.B., Hardie T. (1997). "Readability of Advance Directive Documents", *Journal of Nursing Scholarship*, Cilt: 29/1, 53-57.

- Özcan C., Genç M. (1998). *Türk Sağlık Mevzuatı*, Ankara Tabip Odası Yayınları, İzmir.
- Özdemir H. (2006). *Cumhuriyet Tarihinde Hukuk Dilindeki Değişmeler ve Gelişmeler*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özekes M. (2012). *Temel Hukuk Bilgisi*, Yetkin Yayınları, Ankara
- Özyıldırım I. (1999). “Türk Yasa Dili”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16/1, 89-114.
- Plucinski K.J., Olsavsky J. ve Hall L. (2009). “Readability of Introductory Financial and Managerial Accounting Textbooks”, *Academy of Educational Leadership Journal*, Cilt: 13/4, 119-127.
- Rukancı F. (2003). *Türkiye’de Hukuk Kaynaklarının Bibliyografik Denetimi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Saad N., Udin N. M. ve Derashid C. (2014). “Complexity of the Malaysian Income Tax Act 1967: Readability Assessment”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, Cilt: 164, 606-612.
- Sabharwal S., Badarudeen S. ve Kunju S. U. (2008). “Readability of Online Patient Education Materials from the AAOS Web Site”, *Clinical Orthopaedics and related research*, Cilt: 466/5, 1245-1250.
- Savla P., Martino L. D. (2012). *Content analysis of privacy policies for health social networks*. In Policies for Distributed Systems and Networks (POLICY), IEEE International Symposium, 94-101.
- Singh J. (2003). “Reading Grade Level and Readability of Printed Cancer Education Materials”, *Oncology Nursing Forum*, Cilt: 30/5, 867-870.
- Solmaz E. (2009). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf düzeylerindeki Türkçe Metinlerde Cümle Uzunluğu, Kelime Uzunluğu ve Kelime Hazinesinin Okunabilirlik Üzerine Etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sosyal Güvenlik Kurumu (2017). *Sosyal Güvenlik Kurumu 2017-2019 Stratejik Planı*, Ankara
- Sözer A. N. (2013). *İşçi, Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, Beta Yayınları, İstanbul
- Sözer A. N. (2017). *Hukukta Yöntembilim*, Beta Yayınları, İstanbul
- Stockmeyer N. O. (2009). “Using Microsoft Word’s Readability Program”, *Michigan Bar Journal*, Cilt: 88/1, 46-47.
- Şen İ. G. (2014). “Normlar Hiyerarşisinin Denetimi”. Ufuk Aydın (Ed.), *Hukukun Temel Kavramları I* içinde (s.54-72), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Şimşek N. (2011). *SSK ve Bağ-Kur’da Emeklilik*, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara.
- Taylor G. (2012). “Readability of OHS Documents–A Comparison of Surface Characteristics of OHS Text Between Some Languages”, *Safety Science*, Cilt: 50/7, 1627-1635.
- T.C. Başbakanlık (2005). *Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: 9Sosyal Güvenlik Reformu: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Ankara
- T.C. Kalkınma Bakanlığı (2014). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Özel İhtisas Komisyonu Raporları*, Ankara
- Tekşan K. (2016). “Ömer Seyfettin’in Hikâyelerinin Okunabilirlik Düzeyleri”, *Sosyal ve Liberal Bilimlerde Yeni Yönelimler*, Cilt: 1, 25-36.

- Temur T. (2003). “Okunabilirlik (Readability) Kavramı”, *Türklük Bilimi Arastirmalari Dergisi*, Cilt: 13/13, 169-180.
- Tepekule U. (2008). *Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Çerçevesinde Reform Sürecinin Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Uzun E. (2013). “Hukukun Uygulanması”. Ufuk Aydın ve Elvan Sütken (Eds.), *Hukukun Temel Kavramları* içinde (s.28-55), Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.
- Wissing G. J., Blignaut A. S. ve Van den Berg K. (2016). “Using Readability, Comprehensibility and Lexical Coverage to Evaluate The Suitability of an Introductory Accountancy Textbook to its Readership”, *Stellenbosch Papers in Linguistics*, Cilt: 46/1, 155-180.
- Yurdadoğ V. (2017). “Sosyal Güvenlik ve Yeniden Gelir Dağılımına Etkisinin Teorik Çerçevde Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 26, 254-269.

Elektronik Kaynaklar:

- Kamu Mevzuat Sistemi, https://www.kaysis.gov.tr/Kaysis_Hakkinda (06.12.2017)
- Parlamento Sözlüğü, www.tbmm.gov.tr (15.12.2017)
- Resmi Gazete, www.resmigazete.gov.tr
- Sosyal Güvenlik Kurumu İnternet Sitesi,
<http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/kurumumuz/tarihce>,
(01.04.2018)
- T.C. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü, Mevzuat Bilgi Sistemi, e.mevzuat.gov.tr
- Türk Anayasa Hukuku İnternet Sitesi, <http://www.anayasa.gen.tr/tamer-ay-degisikligi.pdf>,(21.04.2018)
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü, www.tdk.gov.tr (02.03.2018)

ÖZ GEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Ahmet ADALI
Doğum Yeri : Denizli
Doğum Tarihi : 02/03/1977
E-posta : ah_adali@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : Denizli Lisesi
Lisans : Anadolu Üniversitesi (Örgün Eğitim)
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü
Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi
Doktora :
Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce – 61,25

İŞ DENEYİMİ : Sosyal Güvenlik Kurumu

ARAŞTIRMA ALANLARI: Sosyal Güvenlik, Sosyal Politika

TEZDEN ÜRETİLEN TEBLİĞ VE YAYINLAR: